Taksa plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. XXXIII: SVIBANJ, LIPANJ 1939. SV. 3.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

Dr. Antun Goglia: Dva violončelista Varaždinca 57
Ivan Plevnik: Limena glazba u procesijama 59
Dr. M. Z.: Orazio Vecchi: L' Amfiparnaso 60
Janko Barlè: † Martin Borenić 64
Ivan Kokot: Smotra dječjih pjevačkih zborova 65
O. Miroslav Grđan: Događaj u orguljaškoj literaturi; novo francusko izdanje Bahovih djela 66
Vl. D.: Bilješke iz engleskoga muzikalnog života 67
Milan Pavelić: Crkveni Himni 68

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Franjo Židovec: Josip Kolar 69
O. P. Antonin Zaninović: Zadarski dominikanac fra Kornelije Nassi kao orguljaš u Bologni 70
Dr. Fr. Bučar: Prigodom 100 godišujice Augusta Šenoe 71

HRVATSKE PUČKE POPIJEVKE:

Franjo Židovec: Pučke popijevke iz Kalinovca 72
Ivan Mihoković: Narodne popijevke iz Virja 73
Ivan Mihoković: Svatovski običaji u Virju 74

NAŠI DOPISI 75

GLAZBENA LITERATURA . . . . . 76—77

RAZNE VIJESTI: . . . . . 77—80

NEK JE SVAŠTA . . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Franjo Lužević: Ave Maria 9
Nikola Sertić: Divnoj dakle 12

Table des matières.

Dr. Antun Goglia: Deux violoncelistes de Varaždin, p. 57. — *Ivan Plevnik:* La mumusique d' instruments, de cuivre dans les processions, p. 59. — *Dr. M. Z.:* Orazio Vecchi: L' Amfiparnaso, p. 60. — *Janko Barlè:* † Martin Borenić, p. 64. — *Ivan Kokot:* La revue des choeurs de garçons, p. 65. — *O. Miroslav Grđan:* L' événement dans la littérature d' orgue: nouvelle édition des oeuvres de Bach, p. 66. — *Vl. D.:* Miscellanées de la musique en Angleterre, p. 67. — *Milan Pavelić:* Les hymnes à Saint Esprit, p. 68. — *Franjo Židovec*: Josip Kolar, p. 69. — *O. P. Antonin Zaninović:* Père Dominicain Corneille Nassi de Zara comme organiste à Bologne, 70. — *Dr. Franjo Bučar:* À l' occasion du centenaire d' Auguste Šenoa, p. 71. — *Franjo Židovec:* Les cantiques populaires de Kalinovec, p. 72. — *Ivan Mihoković*: Les cantiques populaires de Virje, p. 73. — *Ivan Mihoković*: Les coutumes nuptiaux à Virje, p. 74. — Correspondances, p. 75. — Littérature musicale, p. 76.—77. — Nouvelles diverses, p. 77.—80. — Faits divers (voir la couverture). — Supplément musical de *Franjo Lužević* et *Nikola Sertić.*

Sv. Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 3. MAJ, JUNI 1939. GOD. XXXIII.

Dva violončelista Varaždinca.

Dr. Antun Goglia — Zagreb.

(Svršetak.)

II.

Karl Udel.[9]

Karl Udel potječe iz varaždinske glazbene obitelji Udel, a rodio se u Varaždinu dne 6. II. 1844. Otac mu je bio Ivan Ant. Udel, organista župske crkve i učitelj u varaždinskom Musikvereinu (1815.—1869.).[10] Njegov mladji brat Feliks (1852.—1928.) bio je glazbeno obrazovan te se istakao kao zborovodja varaždinskih glazbenih društava, a naročito bio je društvenim vodjom varaž. Männergesangvereina, a mnogo godina bio zborovodjom hrv. pjev. društva „Vijenac".[11] Njihov svak Richard Hansmann (1845.—1913.) bio učitelj glazbe, zborovodja bivšeg varaždinskog „Männer-Gesang Vereina" i propagator Janko klaviature. Sin mu Viktor Hansmann (1871.—1909.), takodjer rodjen u Varaždinu, skladao je više opera (Nazarener, Enoch Arden i dr.), koje su izvedene u Njemačkoj.

Karl Udel dobio je već u najranijoj mladosti poduku u glazbi od svog oca. God. 1859. podje u bečki konservatorij, gdje je ponajprije učio violinu kod profesora Karla Heisslera no nakon godinu dana posveti se violončelu, — u kojem ga je pet godina podučavao znameniti nastavnik i jedan od najboljih bečkih violončelista Karlo Schlesinger (1813.—1871.).

Nakon svršenih nauka god. 1867. primi mjesto violončeliste na prvom pultu kod opere u Budimpešti. No već god. 1869. vrati se u Beč te bude angažiran u orkestru nove opere. Zatim je svirao u raznim bečkim kazalištima, i u kapeli Johanna Straussa, dok nije konačno dobio namještenje u orkestru carske dvorske opere u Beču.

God. 1876. umro je virtuoz na violončelu, skladatelj i profesor bečkog konservatorija Henri Röwer (* 1827—1876.), koji je bio dobro poznat zagrebačkoj muzikalnoj publici, jer je pedesetih godina prošlog stoljeća više puta koncertirao u Zagrebu.[12] Njegovo je mjesto ispunjavao godinu dana njemački violončelista Fridrich Hilpert (1841.—1896.), dok nije za tu stolicu imenovan kao zamjenik Udel.

Koncem školske godine 1876./77. bude on imenovan redovitim učiteljem za poduku u violončelu na bečkom konservatoriju. Istodobno je škola za violončelo razdijeljena u višu i

---

[9] Vidi: Wilh. Jos. v. Wasielewski: „das Violoncell und seine Geschichte" str. 163. i Bruno Weigl: „Handbuch der Violoncell-Literatur" str. 19. (Wien — Universal-Edition).

[10] Vidi: Dr. Ernest Krajanski: „O stogodišnjici osnutka varaždinskog musikvereina" (Sv. Cecilija 1927. str. 219).

[11] Vidi: Felix Udel (Sv. Cecilija 1928. str. 286).

[12] Vidi: Dr. A. Goglia: „Strani violončelisti u Zagrebu" (Sv. Cecilija 1938. str. 1. i posebni otisak).

nižu. Tri viša tečaja predana su odličnom stručnjaku Reinholdu Hummer-u (1855—1895.), dok su niži tečajevi predani Udlu. Nakon tri godine podijeljen je Udlu naslov „profesora".

Radi bolesne ruke morao je Udel g. 1881. napustiti mjesto u opernom orkestru te je sve do god. 1897. vršio samo nastavničko zvanje, dok kao violončelista nije više javno svirao.

Po svoj prilici, da se Udel već u to vrijeme bavio i skladbom, jer je u koncertu hrvatskog pjevačkog društva „Kolo" dne 10. VII. 1872. izveden Udel: „Potpuri iz narodnih napjeva za orkestar".

Udela su kao glazbenika i violončelistu vrlo cijenili u Beču, te Weigel u svom „Handbuchu der Violoncell-Literatur" kaže o njemu, da je on kao Schlesingerov učenik došao do velikog ugleda.

God. 1876. kod polaganja temeljnog kamena za Wagnerovo kazalište u Beyreuthu bile su velike svečanosti i muzikalne priredbe, kod potonjih sudjelovao je Udel. Max Morold u svojoj knjizi „Wagners Kampf und Sieg". (Amalthea Verlag Leipzig, Wien str. 206.) piše: „Schon 1876. beteiligten sich im Orchester erlesene Mitglieder der Wiener-Oper: Grohmann, Moser, Simandl, Udel und Zöllner".

Kod nas u Zagrebu nije Udel nastupio kao violončelista, a nisam mogao ustanoviti, da li je možda u drugom kojem našem gradu, a naročito u Varaždinu javno svirao. Naknadno poslao mi je g. dr. Krajanski program koncerta u korist postradalim Zagorcem u gradskom kazalištu u Varaždinu (27. VIII. 1887.), u kojem je sudjelovao i Udel i to sa dvije solo točke, dok je Dvořakove „Slavjanske plesove" svirao četveroručno na klaviru s g. Syržinekom.

Udel stekao je svjetski glas kao član po njemu zasnovanog i po njemu prozvanog vokalnog kvarteta „Udel Männer-Gesang Quartett", koji je izvodio pučku i vedru glazbu.

Taj kvartet, komu je pristupio Udel g. 1869. kao tenor II. pjevao je šaljive piece samo u intimnim krugovima, a bio je sastavni dio „Männer-Gesang-Vereina" u Beču.

Medjutim je god. 1872. i 1873. dolazio Udel u Varaždin i doveo sa sobom više solista iz redova bečkih filharmoničara koji su sudjelovali u pjevankama varaždinskog „Männergesangvereina". U jednoj pjevanki dne 11. VI. 1873. svirao je Udel, violončelo u pjesmi za bariton, violončelo i klavir. G. 1876. došao je opet u Varaždin i uvježbao sa članovima društva Mögeleovu operetu „Friedrich der Heizbare".[13]

Kako piše neki *id* u članku povodom 80. godišnjice K. Udla u „Neues Wiener Tagblatt" (od 2. II. 1924. br. 32.) „Die Komik ist im Wiener Männergesangverein immer gepflegt worden und er hatte auch immer sein „Komisches Quartett". Durch Jahrzehnte wirkte dieses aber nur bei den internen Vereinsabenden mit, und das Publikum erfuhr nichts von seiner Existenz. Im Jahre 1868. trat in dieses komische Quartett als zweiter Tenor — Eduard Kremser ein — und sein Nachfolger als Quartettenorist wurde unser Karl Udel. — Udel hat das Quartett im Jahre 1880. reformiert, gefestigt und der Oeffentlichkeit am 3. März in vernewerter Form zuerst vorgestellt". To je bilo u dvorani „zum Grossen Christoph, einem längst verschwundenen Wirtshause an der Wieden". Članovi tog kvarteta bili su Eduard Thomas, Karl Udel, Ferdinand Hörbeder i Emil Diellmann, sve viši državni činovnici. Thomasa zamijenio je kasnije dr. Wilhelm Stigler, a toga kasnije Viktor Keldorfer, dok je basistu Dillmanna zamijenio god. 1888. Evgen Weiss. Dne 10. II. 1901. slavio je Udlov kvartet 20. godišnjicu svog opstanka svečanim koncertom u velikoj koncertnoj dvorani.[14] Kipar prof. Aleksandar Leisek izgradio je za tu zgodu lijepu medalju na kojoj su portreti tenora Keldorfera i Udla, a iza njih basova Hörbedera i Weissa, okruženi su lovor vijencima. Taj kvartet bio je ne samo u Beču vrlo omiljen, već je za svog opstanka priredjivao koncerte po većim gradovima Njemačke, Belgije, Danske, Turske, Rumunjske, Holandije i Rusije, pače i u Parizu za vrijeme svjetske izložbe.

Početkom god. 1904. poduzeo je kvartet Udlov još turneje preko Saksonske u Berlin te bio svigdje oduševljeno dočekan. Te je godine[15] počeo Udlov vid sve više slabiti. Sudjelovao je još na turneji do Kölna. Vrativši se u Beč potpuno je oslijepio, a poduzeta operacija nije

---

[13] Vidi Dr. Ernest Krajanski: „Varaždinski „Männer-gesangsverein". (Sv. Cecilija 1929. str. 68).
[14] Vidi: „Wiener-Theater-Almanach" 1902.
[15] Vidi: Agramer Zeitung (12. III. 1904.).

uspjela. Sa svojim kvartetom nastupao je još kao slijepac. U vrijeme rata živio je u bijedi. Njegov životopisac zaključuje lijepo svoj članak: „Noch als völlig Erblindeter ist er vor das Publikum getreten in Wien und anderswärts, und so köstlich war seine Nuancierung, dass auch der blinde Udel Heiterkeit erweckte mit seinem unvergleichliechen Vortrag, den viele kopierten, niemand aber zu erreichen vermochte. — Die Pflicht der Dankbarkeit sollte aber den armen, um Wiens frohe Stunden vielverdienten Manne das freudlose Alter erhellen."[16]

Povodom njegove osamdeset godišnjice rodjenja sjetiše se njega Bečani i bečke umjetničke ustanove.

Udel je umro 27. I. 1927.[17] te je pokopan na bečkom centralnom groblju.

Udel je skladao više skladbi za svoj kvartet i mnogo ih je aranžirao. Više puta spomenuti životopisac u „Neues Wiener Tagblatt" navodi, da je Udll izdao zbirku donjoaustrijskih pučkih popijevki za jedan glas.

Skladbe njegove izdala je naklada: Robitschek — Beč.[18]

Limena glazba u procesijama.

Ivan Plevnik — Split.

„Hvalite Gospodina uz glas trublje".
Ps. 150, 3.

Nema tako snažnog sredstva za uzdizanje duhova i pridobijanje mase, kao što je limena glazba, jer timbar tih instrumenata, po ritam i ugođaj kompozicija koje se njima izvode najbliži su muzičkoj primitivnosti ulice. Premda je glazba u ovom obliku, ograničena na banalni „Tempo di marcia" markiran bukom velikog bubnja i činela, s estetske strane na vrlo niskom stupnju, ipak ju nalazimo skoro u svakoj većoj župi gdje pokreče društvenim životom i upliva u religioznim manifestacijama te je prečesto vrlo teško bez njenog učešća razviti veću povorku ili procesiju.

Učestvovanje limene glazbe u procesijama jedni osuđuju kao profanaciju bogoslužja, a drugi držeći se tradicije tvrde da je potrebna, jer tako se postizava svečaniji oblik. Ali — oba ova mišljenja su kriva: Jer i ovakva vrsta glazbe premda u crkvu nema pristupa dozvolom biskupa može biti primljena u procesije, ili kako veli papa Pijo X.: „Kod procesija izvan crkve može biskup dozvoliti da sudjeluje limena glazba" (Motu proprio 21). Svrha ni tada ne smije biti samo vanjska svečanost, nego ponajprije „da se u vjernicima tim sredstvom pobude čuvstva pobožnosti i tako se usposobe da plodove milosti, što su spojeni sa slavljem presvetih tajna, zadobiju u što većoj mjeri" (M. p. 1).

Zadaća je limene glazbe u procesiji da duše vjernika uzdiže k Bogu, a ne da im pruža zabavu, kako se to kod nas krivo prakticira, jer procesije nisu za razonodu. Stoga samo onaj koji se ne razumije u liturgiju može opravdavati žalosnu činjenicu da se u našim procesijama čuje glazba koja rastresuje mjesto da podiže pobožnost, a prečesto je toliko sentimentalna i profana da se narod u špaliru automatski pokreče u ritmu foxtrota ili rumbe. Procesija je sastavni dio liturgije pa zato mora biti u skladu sa liturgijskim zakonima. Prema tome i limena glazba mora im se pokoravati tim više, jer je u procesiju puštena pod uvjetom „da se svjetovni komadi nipošto ne sviraju". (M. p. 21). Mi se zgražamo kad u crkvi čujemo valcer ili polku, a tako lasivno trpimo necrkvenu glazbu u procesijama. Zar to nije kontradikcija?!

Tradicija je mnogo skrivila da se još uvijek s uživanjem slušaju u procesijama svjetovne koračnice i kojekakvi izvaci iz opera, ali zato nipošto ne smijemo dopustiti da se to zlo još više ukorijeni, jer kasnije teško ćemo ga iščupati. Ali uz to mora se znati da je samo vokalna muzika u strogom smislu crkvena „jer nijedan instrumenat – veli papa Pijo XI. bio on makar kako odličan i savršen ne može prestići ljudski glas u izricanju čuvstva ljudske duše, a najvećma tada kad se sama duša njim služi, da k Svemogućem Bogu uzdigne molitve i slavospjeve" (Ap. konstit.). Stoga se u procesijama mora prednost dati pjevanju, a limena glazba neka ga prati na način kako veli papa Pijo X.: „Poželjno je da se limena glazba na

---

[16] G. dr. E. Krajanskom toplo zahvaljujem za te podatke, koje mi je naknadno priposlao.
[17] Vidi: Zagreber Morgenblatt (1927. br. 29.).
[18] Vidi: Pazdirek: „Universal-Handbuch der Musikliteratur.

to ograniči te prati neke duhovne, latinske ili pučke napjeve što ih izvode pjevači u procesiji". (M. p. 21). Najbolje je da se tada pjevačkom zboru dade mjesto neposredno ispred limene glazbe da tako za vrijeme pjevanja bude sačuvana harmonska cjelina, a i pjevačima će biti lakše da iza preludija skupno prihvate pjesmu te ostanu sigurni u intonaciji. Danas u doba liturgijskog pokreta poželjno je da se u procesijama radije pjevaju poznate pučke pjesme da tako vjernici ne učestvuju „kao strani ili nijemi gledaoci, nego da budu sasvim obuzeti ljepotom liturgije". (Ap. konstit. 9.). Za vrijeme pauze kad se ne pjeva može limena glazba otsvirati kakav komad komponiran u crkvenom duhu na pr. interludij s motivom otpjevane pjesme, crkveni himan ili koju pučku pjesmu. Često se govori o crkvenim koračnicama, ali moje je skromno mišljenje da je bolje i njih ispustiti da se što više izoliraju procesije od profanog utjecaja, a na njihovo mjesto neka dođu ozbiljne kompozicije u tempu Andante maestoso.

Mnogi se opravdavaju ukusom puka i nestašicom prikladnih kompozicija, ali to nisu dovoljni razlozi da se ostane pri zloj baštini tradicije. Umjetnost, naime, i u liturgiji ima svrhu da estetski odgaja, stoga ju ne smijemo prilagoditi neodgojenom ukusu puka, a kompozicije mogu se sa dobrom voljom vrlo lako nabaviti. Kod nas je dobro poznata I. Muhvića „Zbirka crkv. pjesama za limenu glazbu" (Zagreb), a kod g. dr. I. Glibotića, Sinj — mogu se naručiti dobri prigodni komadi. Napokon, zar je teško instrumentirati pojedine pjesme?!

Ovo pitanje treba što prije riješiti jer o njemu zavisi duhovni napredak vjernika. Stoga neka biskupijske komisije za crkvenu glazbu urgiraju da u procesijama ponovno uskrsne glazba dostojna svetih obreda i prisutnosti Božje. Tek onda će naše procesije biti na doličnu slavu Bogu i na spasenje duša.

Orazio Vecchi: L' Amfiparnaso.

Povodom zagrebačke izvedbe po Hrv. pjev. društvu „Lisinski".

Dr. M. Z. — Zagreb.

Hrv. pjev. društvo „Lisinski", koje od svog osnutka do danas nije sustalo u izvođenju starih i novih remek djela zborske muzike, uvrstilo je posljednjim koncertom u svoj repertoar djelo, čija izvedba u povijesti njegovog tridesetgodišnjeg pjevačkog rada zauzimlje sasvim posebno mjesto. Analogno tome zauzima i „L' Amfiparnaso" od Vecchia sasvim posebno mjesto u historiji muzike uopće.

Talijanski majstor Orazio Vecchi živio je otprilike od 1550—1605 godine. Život i djelovanje njegovo spada dakle u glavnom u vrijeme, kad je Palestrina stvarao svoja posljednja i najjača djela. Da je u to vrijeme mogla nastati i muzika s kvalitetama i karakterom Vecchievih djela, može se objasniti samo vrlo velikom razlikom temperamenata obiju velikih majstora.

O životu Vecchievom znade se razmjerno vrlo malo. Rodio se u Modeni, te je bio svećenikom i kasnije kanonikom u Correggiu, što ga ipak nije smetalo, prema tadašnjem shvaćanju, da provede jedan neobično nemiran život, a svoj kompozitorski talenat upotrijebi najvećim dijelom za stvaranje svjetovne, šta više scenske i zabavne muzike. Uz glasovitu osmeroglasnu misu „In resurrectione Domini" komponirao je cikluse madrigala, povezane u cjelinu sadržajem tekstova, no katkada zajedno složene tek na principu kontrasta, da se postigne groteskni ugođaj (tzv. „quodlibet"). Najvažnija od tih djela su: La Selva di varie ricreazioni, Il Convito musicale, L' Amfiparnaso i Le Veglie di Siena. Vecchi je i za života bio priznat, a njegovo značenje u povijesti muzike davno utvrđeno, no kao što je čitav stil klasične polifonije došao, a još i dalje dolazi do pravog i općenitog priznanja tek u posljednjim decenijima, dobilo je i Vecchievo ime jači prizvuk genijalnoga i majstorskog novatorstva. Vincent d' Indy nazivlje ga u svojoj nauci o glazbenim formama pretečom komične opere i programne muzike, odnosno njezine najvažnije forme, simfonijske pjesme.

Stil Vecchiev odlikuje se u prvom redu virtuoznošću, kojom taj stari majstor udovoljava najstrožim zakonima polifonog stavka rješavajući superiorno mnogo zakučasto mjesto. Uz to su mu linije plemenite, invencija bogata, a svaki takt pun topline i prirodnog osjećaja. Razumljivo je, da Vecchi kao majstor 16. vijeka savršeno disponira s ljudskim grlom, no kod njega upada u oči, da upotrebljava karakteristike ljudskog glasa i u razne posve specijalne

svrhe, te kod izvedbe njegovih djela valja i šaptati, vikati, kroz nos govoriti, svjetlo i tamno bojadisati vokale, uopće vaditi iz zbora efekte kao iz kakvog orkestralnog korpusa. Dakako da je poticaj za takvu upotrebu ljudskog grla, u 16. vijeku uostalom najdotjeranijeg instrumenta, autor dobio sadržajem samog teksta, na koji je reagirao svom sklonošću genijalnog dramatičara.

„L' Amfiparnaso", danas najpoznatije djelo Vecchievo, pokazuje u najvećoj mjeri sve prednosti, koje su gore spomenute. Autor ga naziva imenom „commedia armonica", jednim od uobičajenih naziva za muzičku formu, koja se pod imenom „commedia dell' arte" ili „intermedio" dovinula velike popularnosti krajem 16. i početkom 17. vijeka. Popularnost ta je sasvim opravdana i razumljiva. Tehnika polifonog vokalnog stavka kao i proces usavršavanja glavnih njegovih muzičkih oblika, moteta i madrigala, postigli su koncem 16. vijeka svoj vrhunac. Autori raspolažu tonskim materijalom suvereno, te je razumljivo, da se, kao i u kasnijim stilovima, fantazija kompozitora bavi primjenom stečenog iskustva rješavajući specijalne kompozicijske probleme, pa tako i problem dramatskog elementa u muzici. Savršenom tehnikom, kojom su autori madrigala tada vladali. nije nimalo bilo teško uspješno riješiti taj problem. I dok su autori prvih opera u isto vrijeme, Peri, Caccini, pa čak i veliki Monteverdi, propagirajući novi monodijski stil, u kojem pojedine soliste prate instrumenti, tapali od problema do problema, pišući još uvijek muziku više za mozag nego za srce, stajala je tu forma „commedie dell' arte" sažeta i povezana radnjom sadržaja, dotjerana i puna života, kao sinteza svega lijepog i vrijednog, što je jedan stil na području svjetovne muzike mogao da pruži.

Pregledamo li nekoliko tih djela, naići ćemo na uvijek jednaku šemu, po kojoj nas, analogno kasnijim talijanskim komičnim operama, radnja upoznaje s nesretnim ljubavnicima, koji se napokon uzmu, škrtim starcima, komičnim starim udvaračima, nevaljanim slugama, milosnicama i raznim smiješnim licima. Velik broj lica i raznoliki karakteri njihovi omogućuju autoru, da upotrebljava velike ritmičke, harmonijske i melodijske kontraste vrlo prirodno i neprisiljeno. Sva lica govore na usta zbora, n. pr. djevojka govori troglasno na usta soprana, alta i tenora, a mladić odgovara jednako troglasno na usta tenora, baritona i basa. Kolikogod taj opis zvuči neobično, toliko sama izvedba djela čini potpuno naravan i logičan utisak, šta više, interesira nas taj tako uspjeli način dialogiziranja, koji se u današnjoj tehnici komponiranja više ne upotrebljava.

Radnja komedije započinje obično prologom, a završava epilogom, u kojem autor i izvađači mole publiku za pljesak i opraštaju se s njome. „Commedia dell' arte" se često izvodila između činova kakve drame (otuda naziv „intermedio"), da svojom vedrom svježinom unese zgodnu promjenu u obično teški i sumorni sadržaj njezin.

Sam način izvedbe bio je ovaj: zbor stoji mirno i pjeva pojedine madrigale. Prije početka pročita jedan pjevač imena lica, koja u komediji nastupaju i govori kratki sadržaj komedije, a prije svakog madrigala još posebno njegov sadržaj. Radnja dakle, kako se upravo u prologu „Amfiparnasa" kaže, dolazi do uma kroz uši, a ne kroz oči.

Jedan od najreprezentativnijih, a vjerojatno i najuspjeliji primjer te duhovite i savršeno dotjerane muzičke forme je svakako „L' Amfiparnaso", po jednima preveden kao „krug oko Parnasa", a po drugima kao „Parnas s dva vrha". Djelo to je sastavljeno od 14 madrigala, od kojih je prvi prolog, a ostali su podjeljeni u tri čina, prvi čin s 3 slike, a drugi i treći čin po 5 slika. Odmah valja istaći, da te slike odgovaraju pojedinim tzv. brojevima u kasnijoj talijanskoj operi, te da je podjela tih brojeva u „Amfiparnasu" kao i slijed njihov proveden tako majstorski, koliko obzirom na sadržaj teksta, toliko i obzirom na kontrast između muzike pojedinih madrigala, da ni najvještija ruka današnjih dirigenata i redatelja nema šta da u djelu nadoda, oduzme ili preradi. Dokazom tome nam je ogroman uspjeh „Amfiparnasa" na muzičkom festivalu u Firenzi, gdje se već druge sezone davao po četiri puta. S naročito mnogo scenskog osjećaja rađen je zaključni madrigal 2 čina, te finale čitavog djela.

U Prologu moli autor slušače da ne prezru ove komedije, koja ne operira lijepom pozornicom i kostimima, jer se „gleda ušima, a ne očima". Veli, da je mjesto, gdje se komedija odigrava, velika pozornica svijeta. Stavak je u glavnom homofon, što djeluje ponešto svečano.

U početku prvog čina doziva starac Pantalon najprije slugu, a zatim milosnicu Hortenziju, kojoj nudi svoju ljubav, no ona ga ismije. Muzičko crtanje dijaloga je uopće kod Vecchia majstorsko, i tko djelo prvi puta čuje, iznenađen je tolikom scenskom rutinom kod jednog

majstora 16. vijeka. Naročito upada početak madrigala, u kojem samo jedna dionica doziva slugu, a druga joj, opet sama, istim motivom kao iz daljine odgovara. Slijedeći je madrigal ljubavni razgovor Lelija i Nize. To je tipično madrigalska lirika, iza koje neobično šaljivo u trećoj slici djeluje dijalog Pantalona i starog doktora Gracijana, koji moli i dobiva ruku Pantalonove kćeri, čime svršava prvi čin. Starci govore u dijalektu i izvrću riječi. To je razlogom, što se djelo izvađa u originalu s mnogo većim uspjehom. Razumljivost teksta se ne bi prevodom ništa povećala, jer tekstu i kod polaganog čitanja, kao i našoj staroj literaturi treba komentara. Čitava pako komika pojedinih izraza bi nestala, na primjer kad sluga zove Pantalona „Piantalimon", tj. „sadi limune", ili kad Pantalon zaključak (conclusione) razgovora zove poluinteligentno „confusion" (zbrka) itd. te bi tako jalov bio ogroman, mučan i skupi posao prevađanja.

Drugi čin započinje krasnim madrigalom, koji bi mogli nazvati soloscenom Lucija Lucije misli, da ga je Izabela iznevjerila s drugim, te polazi, da se sunovrati s pećine. U drugoj slici šalje kapetan Kardon komičnom mješavinom španjolskog i talijanskog jezika slugu, da kuca na vrata Izabeli, kojoj on udvara. Lijeni sluga se pretvara, da ga ne razumije, što duhovitom autoru daje prilike, da pjevanjem zbora oponaša zvonjavu, kreštanje papagaja itd. Treća slika je koketiranje Izabele s Kardonom. Izabela je upravo s bodežem u ruci krenula da se ubije, misleći da je Lucije mrtav. Naišavši na Kardona, stane se, da bi povećala do očaja svoje turobno raspoloženje, pretvarati, kako voli uobraženog Španjolca, koji je sav sretan. Pošto Kardon ode, počinje četvrta slika, velika soloscena Izabele, koja se prije smrti oprašta od otsutnog Lucija i preporuča dušu Majci Božjoj. Iznenadnim dolaskom Lucijevog sluge počinje peta slika. Sluga zaprečuje naum Izabelin i javlja joj, da je Lucije, koji se radi nje htio ubiti, spašen. Sretnim poklicima Izabele svršava drugi čin.

U početku trećeg čina šalje Pantalon slugu, da pozove goste na svadbu njegove kćeri. Sluga bi htio da pozove i svoje rođake, no tih ima toliko, da se Pantalon razbjesni. Dolazi stari Gracijan, koji će svojoj vjerenici pjevati podoknicu. Druga slika je podoknica Gracijanova, koja silno oduševi Pantalona. Gracijan pjeva travestiju jednog madrigala znamenitog Nizozemca Cypriana de Rore, koji je u prvoj polovici 16. vijeka djelovao u Rimu. Očigledno se travestija u glavnom odnosi na tekst kompozicije, jer je muzika vrlo lijepa i ponešto starački melankolična. Prema ostalim madrigalima ovaj je napadno duboko položen, što također stvara poseban ugođaj. Treća slika, koja je najglasovitija, zapravo ne spada u radnju komedije. Sluga Pantalonov, poslan da založi dragi kamen, stoji pred židovskom kućom, kuca, viče i grdi, dok se iznutra čuje pjevanje na hebrejskom jeziku. Židovi napokon otvore, dozivaju jedan drugoga i napokon izjavljuju sluzi, da je danas subota, kad oni ne smiju trgovati. Radi genijalnog zamaha, ritmičke pregnantnosti i zdravog humora stavljaju muzikolozi ovaj madrigal o bok glasovitoj tučnjavi u drugom činu Wagnerovih „Majstora pjevača". Četvrta slika, jedna od najljepših, je veliki duet Lucija i Izabele, koji su se konačno našli. U petoj slici daruju sva lica iz komedije mladi par: Pantalon npr. daruje rukavice svog djeda, sluga rotkvicu, doktor Gracijan očale bez stakla itd. Napokon sva lica zahvaljuju publici na pažnji i na pljesku, koji će slijediti.

Svi su stavci pisani peteroglasno, tek se u nekima dijele soprani na I. i II. dionicu, u drugima pak alti itd., što zvuk zbora također osvježuje i čini raznolikijim. Naročito težak zadatak ima tenor, koji se najviše dijeli. Dionice su pisane u primjerenom opsegu, obično u razmaku undecime, kao što je to tada bilo pravilom. Ipak altova dionica treba dobro da svladava duboki položaj, a basovi nekoliko istaknutih tonova u visini.

* * *

L'. Amfiparnaso" je prviput izveden 1594. godine (godina smrti Palestrine!), očigledno s velikim uspjehom, jer je već slijedeće godine izdan štampom, te od tada mnogo puta izdavan. U posljednje vrijeme svraćena je na to djelo ponovna pažnja, kad su ga stavili na svoj repertoar praški Madrigalisti i milanska Scala. Kad je vijest o tome objelodanjena u „Sv. Ceciliji", stajao je „L' Amfiparnaso" već na dnevnom redu i u „Lisinskom". Interesantna je usporedba između firentinske i zagrebačke izvedbe. Kako su dosadanja izdanja ograničena samo na tzv. kritičku reprodukciju rukopisa, valjalo je, da svaki dirigent odredi prema prilikama tonalitet, u kojem će se djelo izvesti, zatim način kako će zbor u kojem madrigalu podijeliti na pet dionica, te da izradi potpunu dinamiku i odredi tempa izvedbe. Firentinska je izvedba u tom pogledu olakšala posao zboru, pojačavši sve dionice duvaćim instrumentima, koji su

nenapadno dali intonaciju, a katkada izveli mali instrumentalni intermezzo, da se izvađači odmore. Dok je zbor mirno pjevao, na sceni se odigravala pantomimska igra, što je dakako privuklo pažnju publike, nenaučene, da inače sluša polifonu muziku 16. vijeka. Osim toga nije u izvedbi zadržan isti tonalitet od početka do kraja, već su pojedini madrigali transponirani više, odnosno dublje, a isto tako i pojedini homofoni pasusi transponirani oktavu više ili dublje. Tumač je govorio samo na početku izvedbe. Iz nepoznatog razloga izostavljen je predzadnji, gotovo najljepši, madrigal. Zagrebačka izvedba, u glavnom pol tona više transponirana od firentinske (tj. cijeli ton niže od originala), pripremljena je točno po izdanju Luigi Torchi-a u njegovoj glasovitoj zbirci „L' arte musicale in Italia". Iz strogo stilski principijelnih razloga zagrebačka je izvedba odustala od pokušaja, da pjevanje zbora spoji s bilo kakvim scenskim efektima, osim zastora, koji se na početku digao, te spuštao iza svakog čina. Ulogu tumača obradio je nešto prošireno prema originalnom tekstu redatelj Marko Fotez. Tekst je govorio član zagrebačke drame Joza Laurenčić. Kako izdanje Luigi Torchi-a ima dosta nejasnih mjesta, divergirala je mjestimice zagrebačka izvedba od firentinske u kojem intervalu, odnosno podjeli teksta.

Adekvatno firentskoj, doživila je i zagrebačka izvedba tog genijalnog djela potpun uspjeh kod publike i kritike, koji se u glavnom očitovao u silnom iznenađenju nad svježinom i bogatstvom ideja, koje sadrži. Uslijed poodmakle sezone doživilo je djelo samo tri izvedbe, i to premijeru u velikom kazalištu te reprize u malom kazalištu i u Radiostanici. Uz brojne oduševljene usmene izjave stručnjaka o kvalitetama djela i njegove izvedbe neka budu ovdje navedene samo neke značajne izjave muzičkih recenzenata, objelodanjene u raznim listovima:

Natko Devčić piše u „Večeri" od 27. V. 1939.: „Sam tekst je muzički odlično karakteriziran, uvijek s par kratkih i duhovitih muzičkih ideja, bez ilustrativnog razvlačenja, tako da je čitavo djelo jedinstveno, te djeluje od prve do zadnje note invenciozno .... Tako nam se po svemu ovome „Amfiparnas" prikazuje kao djelo, koje završuje jednu razvojnu liniju, ali koje u sebi nosi i jake klice budućih oblika: sastavljeno od malih komada, madrigala, ono djeluje kao cjelina, koja imade posve dramski karakter ... Tekst je bio donešen u jasnoj dikciji, dinamika zbora dana u nijansama, a naročito treba istaknuti plastično donešenu polifoniju te precizna upadanja pojedinih glasova .... Koncert je bio vrlo dobro posjećen, a publika je dugim odobravenjem nagradila za ovo uspjelo i značajno muzičko veče pjevače i dirigenta".

Žiga Hiršler piše u osječkom „Hrvatskom Listu" od 31. V. 1939.: „Vecchievo djelo zadržalo je do današnjeg dana svoju svježinu. Ma da je ono tri i pol stoljeća staro, može u pogledu stila, zborske tehnike, vokalnih efekata i karakteriziranja pojedinih lica poslužiti uzorom. U tom djelu imade mjesta, koja ni savremena glazba nije dostigla izražajnom snagom .... „Lisinski" je ovo djelo izveo s potpunim umjetničkim uspjehom. Neizmjerno tešku vokalnu partituru Vecchievu realizirao je majstorski i sa svim tehničkim i muzikalnim finesama. Ovaj se nastup „Lisinskoga" može ubrojiti među njegove najbolje, najsavjesnije i najdotjeranije izvedbe".

Dr. Pavao Markovac piše u „Novoj Riječi" od 1. VI. 1939.: To je djelo još danas puno svježine, duhovitosti i dramatskog života, na njemu se nikako ne osjeća „zub vremena". Šta više, neki njegovi otsjeci upravo zapanjuju snagom dramatskog izražaja i muzičkim crtanjem komičnih situacija i razgovora. „Lisinski" je zamjernom sposobnošću svladao neobične teškoće artističke i pjevačke naravi, svojom je interpretacijom ostvario sve značajke duhovite partiture, pune komike i dosjetljivosti .... Stilski i umjetnički dotjerana izvedba primljena je od brojne prisutne publike (u Narodnom Kazalištu) vrlo srdačno.

„Lisinski" je tako uz misu „papae Marcelli" od Palestrine, uz Široline „Pjesni razlike" i Matetićeve „Roženice" opet izveo jedno monumentalno a cappella zborsko djelo. U nizu oratorija, misa, rekvijema i ostalih reprezentativnih djela, koja je „Lisinski" u trideset godina svog djelovanja izvodio s instrumentalnom pratnjom, valja izvedbe gornjih djela naročito podvući zbog nerazmjerno većih poteškoća u svakom pogledu. No izvedbu Vecchievog genijalnog djela valja spomenuti naročitim priznanjem, jer je time učinjen velik korak u propagiranju divnih, a još uvijek ne dovoljno poznatih remek djela vokalne polifonije 16. i 17. vijeka, djela, koja su do danas, a i uvijek će ostati temeljem sveg vrijednog stvaranja na području vokalne muzičke umjetnosti.

† Martin Borenić.

Janko Barlè — Zagreb.

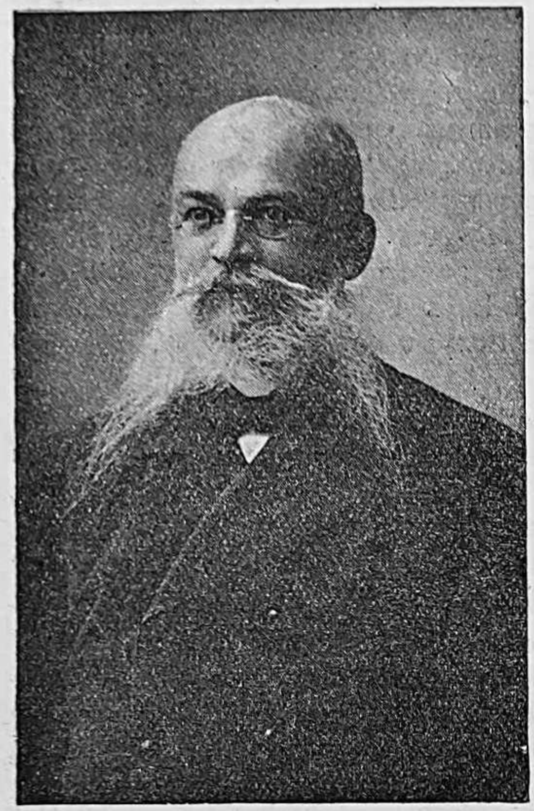

„Sv. Cecilija" izgubila je dobrog prijatelja, dne 22. V. o. g. umro je um. ravn. učitelj u Pajngertu (Baumgarten) u Gradišću Martin Borenić. U „Hrvatskim Novinama" u članku „Naš slavni starina" piše o tom zaslužnom mužu, da nas Borenićev „žitak uči, da u nijednom času i uz nikakove okolnosti ne smimo zanemariti ili zamuditi naše narodne dužnosti, nego da moramo vsenek verno i stalno poslovati za ciljem narodnoga dobrostanja. Našu hvalu ćemo mu zaista najbolje iskazati, ako duh hrvatski, ki je peljal Borenića u njegovom dugom žitku i delu, usadimo i u naše srce, ter u njem vršimo naše zadaće, ke nam se vsakomu postavljaju".

Starina Borenić rodjen je Cogerštofu (Zagersdorf, Zárány) dne 7. XI. 1850. u šopronjskoj županiji. Otac mu je bio siromašni cipelar, pa ne bi mogao na nauke, da se nije za nj zauzeo tamošnji učitelj Miho Naković, koji mu je preskrbio u Šopronu objed, svaki dan u tjednu kod druge porodice. „Vicera mu je bil, kot je to rado povidal, kusić domaćega kruha, a ručenje staklo vode". Roditelji su svaki mjesec jedva zmogli tri dukata za stan. Poslije nekoliko mjeseci zaslužio si je već sam privatnim podučavanjem toliko, da je mogao sam plaćati stan. U realki bio je najbolji učenik, izmedju 44 djaka prvi. Iza toga polazio je šopronjsku učiteljsku školu, koju je dovršil s izvrsnim uspjehom god. 1870. te položio ispit ne samo za seoske pučke škole, već i za glavne učione. U preparandiji se obučavalo u njemačkom jeziku. Prvo mjesto bilo mu je u Rohrbachu (Nádasd), gdje su bili nekada takodjer nastanjeni Hrvati, kako svjedoče prezimena Hrgović, Grdenić, Mihalić, Jurković, Radovan i drugi. Baš u vrijeme njegove službe u Rohrbachu umro je zadnji Hrvat kovač Kaničar, kog je na sprovodu „spričal". Na završetku bio je sam ganut, kad se sjetio da pjeva on Hrvat zadnjemu Hrvatu u tom selu. Mladoženje ženili su Njemice, njihova djeca su već njemački govorila pa se s vremenom svi ponijemčili.

Poslije tri mjeseca (18. V. 1871.) izabran je za školnika u Pajngertu, gdje je dolazio nadomeščavat bolesnog učitelja Petra Golubića. Pajngertčani su ga tako upoznali i zavoljeli, pa su ga izabrali za školnika, ma da je navršio tek 21. godinu svog života. Čitav svoj život preživio je u Pajngertu i tu je i umro.

Kad je Borenić u Pajngert došao, nisu imali naši gradišćanski Hrvati školskih knjiga osim početnicu i čitanku. Tadanji domoljubi su se dogovorili, da će sastaviti potrebne školske knjige. Borenić sastavio je početnicu i čitanku, Miho Naković prirodopis i zemljopis, a neki drugi povijest i fiziku. Tako su došla djeca do najpotrebnijih školskih knjiga. Stara njegova želja je bila, „da bi se crikvene jačke, koliko je moguće vsagde jednako jačile. K tomu ali bila bi neobhodno potribna obćenita knjiga, va koj je vsakoj jački prepisana svoja arija". Učitelj u Kópházu. Mihovil Naković i njegov učenik Martin Borenić počeli su god. 1880. „na nagovor nekih preteljov" skupljati stare i nove jačke i sastavljati „Kerštjansko-katoličanski cirkveni jačkar". Zalibože saradnici su izostali, „Zvana četirih prinosnikov nismo dostali od nijedne strane ni redića. Kad je bila knjiga gotova, bila je briga tko će troškove podmiriti". Pitali su u Beču, Gracu, Innsprucku i svaki se je bojao troškova, a sastavljači nisu imali novaca. Tada se našao plemenit dobročinac u osobi zagrebačkog nadbiskupa dr. Jurja Posilovića, koji je na nagovor pok. prof. Franje Žavera Kuhača namaknuo znatnu svotu, da se u Gjuri (Györ) god. 1901. u diecezanskoj tiskari uzmogne djelo tiskati. „Dal nam je gospodin Bog veledušne pretelje, ki sa velike aldove na ov cilj prenesli i neg samo i jedino ovim imamo hvaliti, da se je napomenuta knjiga štampati mogla. Kako nesebični su ovi naši dobročinitelji, svidoči nam najbolje, da oni uz vse velike aldove ne išću nikakove hasni ni svitske dike; ne, oni si želju još i javno neimenovani ostati". To valja naglasiti, da je upravo plemeniti zagrebački nadbiskup Posilović pripomogao, da se je mogla ta gradišćanskim Hrvatima tako potrebna knjiga tiskati te je time naše gradišćanske Hrvate veoma zadužio. Upravo kad je bio složen 50. broj jačaka, preminuo je poslije kratke bolesti Naković i na Boreniću je preostalo da nastavi i dokrajči čitavo djelo. Ta je knjiga, dosta lijepo sastavljena, bila je gradišćanskim Hrvatima vrlo potrebna i objeručke su ju pozdravili.

Neka mi bude dopušteno, da navedem po samom Boreniću vlastoručno sastavljene „Zviranjke", iz kih izhajadu arie va crikv. jačkaru:

1. Hrvatske: br. **3**, 8, 10, 12, **28**, **34**, 37, 42, **43**, **45**, **46**, 50, **53**, **57**, 59, **60**, 62, 64, 65, **66**, **67**, **71**, **72**, 73, **74**, **77**, 81, **84**, 85, **90**, 91, 95, **96**, **99**, **101**, 106, 108, **109**, **111**, **113**, 126, **133**, **137**, **142**, **143**, **145**, 156, 159, 162, **168**, **172**, 173, **176**, 182, **191**, 194, **203**, 207, **209**, 211, **218**, **219** **223** **239**, **240**, 241, **246**, 250, **252**, 258, 259, 260, 262, ukupno 73 kom. one koje su potcrtane, te su arije najstarije.

2. Magjarske: br. 21, 29, 35, 36, 41, 44, 68, 75, 76, 78, 80, 87, 94, 102, 110, 119, 122, 131, 135, 138, 140, 148, 151, 152, 157, 163, 170, 174, 178, 180, 184, 189, 189, 196, 200, 204, 208, 215, 216, 217, 224, 226, 230, 235, 237, 242, 243, 245, 247, 249, 257, ukupno 50 komada.

3. Njemačke: br. 5, 7, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 47, 51, 54, 69, 70, 82, 100, 104, 105, 139, 141, 150, 154, 158, 160, 165, 177, 183, 185, 186, 232, ukupno 32 komada.

4. Nove: br. 9, 31, 32, 48, 52, 56, 58, 61, 63, 83, 88, 92, 98, 103, 107, 115, 123, 136, 146, 149, 153, 167, 171, 187, 188, 205, 210, 214, 222, 227, 228, 231, 238, 253, 254, 263, ukupno 36 komada.

5. Latinske: br. 40, 87, 129, 144, 147, 155, 175, 181, 193, 195, 201, ukupno 11 komada.

6. Zajedničke: br. 1, 2, 4, 6, 10, 16, 23, 38, 39, 79, 121, 124, 127, 213, 225, 251, ukupno 16 kom.

7. Francuska: br. 49, ukupno jedna. Šteta što nisu upotrebljene nekoje stare zbirke n. pr. Gjure Vejkovića, koji je bio dobar poznavalac gradišćanskih crkvenih jačaka. I ovako kakova je, je ta zbirka dragocjena te je mnogo doprinijela, da se je pjevanje medju gradišćanskih Hrvata unaprijedilo.

Borenić čiji zaslužni život sam opisao u „Sv. Ceciliji" god. 1928. (str. 222.) bio je svestrano radin i veliki dobročinac svog naroda. Dugo godina je uredjivao kalendar za gradišćanske Hrvate, utemeljio u svojoj župi ognjebransko društvo, mnogo je učinio za napredak voćarstva i svakom zgodom radio na prosvećivanju i unapredjenju svog naroda. Ako je doživio i lijepu starost, ipak je njegova smrt čitavo Gradišće zavila u tugu. Kako ga je narod volio, dokazao je najbolje njegov sprovod dne 24. maja o. g. „Na zadnji put ga je sprohodilo celo selo, več duhovnikov, množina učiteljev i mnogi njegovi pretelji, poštovatelji i poznanci iz bliza i daleka". Slava vrlomu starini i rodoljubu Martinu Boreniću!

Smotra dječjih pjevačkih zborova.

Ivan Kokot — Zagreb

Incijativom Slavka Modrijana, dirigenta i organizatora zagrebačkog dječjeg zbora „Proljeće", priredjena je u nedjelju 18. VI. u velikoj dvorani Zagrebačkog Zbora smotra dječjih pjevačkih društava. Koliko je nama poznato to je prva smotra dječjih zborova osnovne škole. Na toj je smotri nastupilo 10 mješovitih dječjih zborova i jedan dječački. (Amruševo). 4 su iz Zagreba a ostali iz Moslavine, Bjelovara, Markuševca, Remeta i Velike Kopanice kod Broda. Smotra je trajala puna dva sata i bila je prilično posjećena. Odmah moramo dodati da je uglavnom uspjela, to više, što je to prva smotra ove vrste.

Oko 500 učenika i učenica osnovnih škola pjevalo je na ovoj smotri 2—3 i 4 glasne kompozicije napamet tako da se može mirne duše konstatirati veliki napredak muzičke i zborne kulture u savremenoj osnovnoj školi prema onome gdje smo u tom pogledu bili donedavno. Prvi je pozitivni rezultat ove smotre dakle opravdana nada da su protagonisti zbornog pjevanja u osnovnim školama položili solidne temelje za širenje muzičke i zborne kulture u našem narodu. Mi možemo s velikim optimizmom gledati u ovoj stvari u budućnost kad slušamo kako i gradska i seoska mladež danas inteligentno pjeva u zboru kojiput i teže stvari. Imamo li pred očima činjenicu da još danas imade toliko škola gdje se ovom korisnom predmetu za mladež ne posvećuje dostojna pažnja, i zadovoljava se da djeca znadu pjevati dvije tri pjesmice dakako jednoglasno — à la „Leti pčela malena" — onda treba puno honorirati napore ovih prvoboraca koji zasladjuju kulturni i psihički odgoj male djece repertoarom suvremene hrvatske zborne muzike.

Druga je karakteristika ove smotre — simbolički najavljena odmah u početku hrvatskim pjevačkim pozdravom — da su priredjivači imali jasni cilj pred očima: unijeti već u osnovnu školu ljubav k hrvatskoj zbornoj muzici. Od 33 teksta ovih kompozicija sve su to bili čisti hrvatski narodni tekstovi, a isto tako i melodije što harmonizirane što obradjene, što imitirane. Tekstovno i muzički je to dakle bila stoposto hrvatska nacionalna muzika. Imaju li se pred očima ciljevi suvremene naše produktivne i reproduktivne muzike onda se opet mora pohvaliti ova smotra jer je ona u liniji i ne samo u liniji nego prvi i najnužniji faktor za ostvarenje ciljeva današnjeg našega muzičkog života. Nastavi li se ovako dalje naši budući pjevači muški i mješoviti ući će danas sutra u zbor ne samo s poznavanjem muzičkih i zbornih elemenata nego i s odgojenim ukusom prekaljenim jednim ispravnim gledanjem na karakteristični stil našega nacionalnog muziciranja. Oni kojima iz školskih klupa impregnirana u krv nacionalna nota doslovno ne će se danas sutra hraniti u zboru importiranom bezbojnom i stranom muzikom nego će ovu nacionalnu notu razradjivati, proširavati i na njoj graditi kao na solidnom temelju svoje buduće nacionalno muzičko stvaranje.

Što se pak tiče tehničke strane ove smotre čulo se tu par zborova koji su uistinu zadivili publiku svojom inteligentnom umjetničkom izvedbom na kakovoj bi to djeci mogli zavidjati i mnogi naši muški i mješoviti zborovi s odraslim pjevačima. Uz male i neizbježive pogreške, koje se dešavaju i starijima pa i profesionalcima, a koje se rado opraštaju uzme li se u obzir loše vrijeme i umor djece od puta, moramo ipak istaknuti da smo na ovoj smotri čuli ritmijskih i dinamičkih interpretacija upravo uzornih. Iako su svi ti zborovi relativno jako dobro pjevali, po mojem je mišljenju mali zbor s Jordanovca pod ravnanjem učitelja g. Vernika od sviju zborova tehnički najbolje pjevao. To ipak ne znači da drugi nisu pjevali dobro. Djeca su intonirala čisto, vokalizirala izvrsno, frazirala takodjer jako inteligentno. Da su imali na izbor veći repertoar ova bi smotra imala još veći uspjeh. Repertoar dječjeg zbornog pjevanja je najvažniji problem, koji je ponovno postavljen pred našu muzičku javnost i ovom smotrom. Uzmimo najprije pitanje tekstova, a onda muzike. Ovom smo prilikom morali opet konstatirati da mi još nemamo za dječje pjevačke zborove onoga repertoara koji bi već morali imati. To je donekle razumljivo radi toga što donedavno nije moglo ni pomišljati na zborno pjevanje u osnovnoj školi pa su kompozitori jako malo komponirali zborove za djecu. Otkako se u posljednje vrijeme uvodi u školu moderna nastava pjevanja bez instrumenta metodom koja omogućnje lako pjevanje s nota otvara se sve više potreba komponiranja dječjih zborova jer se sada već u osnovnoj školi može gajiti zborno pjevanje. I radi toga

imamo već mali repertoar takovih kompozicija ali je taj postao već premalen. Velika većina kompozicija izvedenih na ovoj smotri već su kod nas poznate i čestoput izvedene. Trebamo brzo novih i mnogo novih. Što se teksta tiče, moje je mišljenje, da bi narodni tekstovi imali zauzeti prvo mjeso. Trebalo bi pokupiti sve one narodne tekstove koji su prikladni za djecu svojim sadržajem. U tom smislu je na ovoj smotri bilo par tekstova koji nisu dječji. Tekstovi moraju dakle prije svega biti dječji a onda narodni. Imade kod nas u narodu nekih obrednih pjesama koje izvode djeca, (ladarske, dodolske, djurdjevske i križarske pjesmice). Nedavno je izašla kod nas jedna jako dobra ovakova zbirka narodnih običaja to su Dežeffić-Širolina zbirka narodnih obreda. Ove i ovakove stvari trebalo bi u prvom redu unijeti u naše škole da se djesa upoznaju s temeljima naše nacionalne muzičke tvorbe. A dakako da bi trebali više dobrih dječjih pjesnika koji bi davali kompozitorima tekstove za komponiranje dječjih zborova.

Što se pak tiče muzičke forme dječjih kompozicija ona kako rekosmo mora biti prije svega nacionalnoga karaktera i to ne samo slavenskoga nego bih rekao upravo regionalno nacionalnoga. Mislim da nije uputno da recimo bjelovarski štokavci pjevaju kajkavske tekstove i muziku, kašto i to, da će medjimursku melodiju teško interpretirati zagrebačka gradska djeca. Prvenstveno dakle neka se po mogućnosti uvede u školu najprije narodne arije dotičnoga kraja, a onda bi se tek djecu upoznavalo s melodijama ostalih dijelova naše domovine. Postavivši tako načelno nacionalnu i regionalnu ariju kao bezuvjetni temelj, sad se radi o tome da li da se ta arija donese u formi harmonizacije ili male slobodne obradbe ili pak slobodne kompozicije. Ne odobravam mišljenje da smo već prešli fazu harmonizacija i izvodjenja harmonizacija naše narodne muzike. Osim Žgančeve zbirke i kompozicija „Sklada" gdje još imamo što? A ne vidimo već godinama na Sloginim smotrama u Zagrebu i provinciji — koliko još toga ima što nemamo ni pobilježeno a kamoli harmonizirano. Ne valja prebrzo. Ako će tko ići napred, ne će to ići djeca nego eventualno zborovi odraslih. Ali niti oni još dugo ne po mojem skromnom mišljenju. Naša je zadaća da djecu u osnovnoj školi upoznamo što obilnije s našim narodnim muzičkim blagom u formi jednoglasnog i dvoglasnog pjevanja i u formi jednostavnih harmonizacija narodnih popjevaka. Kad odrastu imat će prilike i zadaću da izvode obradbe i slobodne kompozicije. To dakako ne znači da bih bio protiv ovakovih kompozicija u osnovnoj školi, to znači, da je najprije potrebno upoznati originalnu narodnu muziku. Gimnazija i zborovi kasnije pružit će izdašnu priliku za druge forme muziciranja.

Kako se u ovom pogledu kod nas još nije sistemetski nešto učinilo — poznajem Kumarovu zbirku „Grlica" — to sam slobodan ovdje predložiti da se ovaj posao organizira, i kašto su se u posljednje vrijeme organizirali muzičari na srednjim školama, da se što prije sastanu i organiziraju oni koji po zvanju ili dragovoljno rade za napredak pjevanja u osnovnim školama i da se sistematski organiziraju ljudi i posao koji će našim najmanjim pjevačima pribaviti dobre tekstove i kompozicije. U zaslužnim prvoborcima ove ideje, koji su priredili ovu prvu smotru dječjih pjevačkih društava uz suradnju kompozitora i drugih kolega koji su istomišljenici — a koji nisu ovaj puta nastupili (mislim poimence uzorni dječji zbor zagrebačke ogledne škole) gledam nucleus jedne potrebne i sigurne i korisne buduće organizacije za naš muzički život.

Događaj u orguljaškoj literaturi: novo francusko izdanje Bahovih djela.

O. Miroslav Grđan. — Metz.

U pregledu novije orguljaške literature francuska škola zauzima ugledno mjesto. Imena kao Gilman, Frank, Vidor, Žigu . . . označuju uzore i dozivaju nam u pamet djela trajne vrijednosti. U posljednje vrijeme francuska škola obogaćuje orguljašku literaturu velikim doprinosom. Pruža nam izdanje Bahovih djela sa ustaljenom i protumačenom dosadašnjom predajom o izvođenju klasika i polifonog stila.

Među ostalim kulturnim tekovinama, francuska je revolucija pokopala i njihovu orguljašku predaju iz koje je proizašao niz umjetnika od Titluza do Akena. Iza revolucije odjekivala je po drevnim katedralama glazba talijanska u stilu koračnica, zamamljivih sola i burnih „Tutti."[1]

Loši smjer tadašnje orguljaške glazbe zaustavio je genijalni akustik i graditelj orgulja Kavaje-Kol. Sa svojim orguljama, koje su remek-djelo zvučnosti i čvrstoće, privukao je pažnju mlađih glazbenika. U zanosu za umjetničkim vrednotama, mlađi su počeli da pišu isključivo za orgulje Kavaje-Kola. Kako te orgulje zahtijevaju polifoni stil, moderna je francuska škola, tražeći uzore, doprla do Ivana Sebastijana Baha, svjetlog uzora za polifonistil. Otada, I. S. Bah je prirasao uz srce francuskim orguljašima. Njegova se djela nalaze na svim koncertima. Nedavno preminuli Vidor rado je Bacha nazivao „Svetim Ocem" glazbenoga svijeta.

Međutim, između Baha i nas postoji nemali razmak vremena. Budući da u prijašnje doba skladatelj nije tumačio svoju zamisao pomoću raznih ugovorenih znakova i tehničkih izraza kako to mi činimo danas, Bahova se glazba, izražena jedino notama, može tumačiti različito. Uzmimo u ruke nekoliko izdanja Bahovih djela, uspoređujmo pojedine skladbe i brzo ćemo ustanoviti da se opaske, priložene tekstu, ne podudaraju. Nejedinstvenost u tumačenju Bahove misli proizlazi iz nepoznavanja

---

[1] Nedavno sam razgledavajući jedne orgulje naišao na neku staru skladbu s naslovom: „Tijelovska procesija iznenađena burom". Neozbiljni su stil pratile neozbiljnije opaske. Na pr.: „Ako u orguljama nema registar za grmljavinu, grmljavina se može proizvoditi pritiskivajući klaviaturu — laktima" . . Kako smo daleko i vremenski i duhovno, od Titluza!

glazbene predaje i nepoštovanja prošlosti: jedni bi Baha htjeli „osjećati“ a da nijesu uložili trud kako bi ga razumjeli; drugi prihvaćaju suvremene izražajna sredstva pa Baha dramatizuju; napokon, bilo ih je i ima ih koji bi ozbiljnog Umjetnika iz Ajzenaha htjeli malo „razvedriti“ i — zasladiti.[2]

Suvremena francuska škola tumači Baha po predaji koja je do nje došla ovim slijedom:

Fidman i Filip-Emanuel Bah
J. L. Krebs († 1780.)
J. P. Kinberger († 1783.)
C. Kitel († 1809.)

zatim

Berner († 1827.)
Rink († 1846.)
J. A. Hesse (iz Breslaua) († 1863.). profesor
Lemensa (iz Brisela) (1823—1881.), koji je odgojio Aleksandra Guilmana i Šarla M Vidor, prve pretstavnike suvremene francuske škole.[3]

Na opetovane želje mnogih glazbenika da se ova dragocjena predaja ne izgubi i da se onima koji nemaju stručnu obrazovanost omogući shvaćanje polifone glazbe, izdavalačka knjižara S. Borneman u Parizu odlučila je da izda Bahova djela s tumačem. Tumačenje je povjereno poznatom stručnjaku u Bahovoj glazbi i virtuozu svjetskoga glasa, Marselu Dipre, profesoru orgulja na Narodnom konzervatoriju u Parizu.

G. M. Dipre je razdijelio Bahova djela za orgulje u 12 svezaka. Prva 6 sveska obuhvaćaju preludije s fugama (svrstane po ljestvici), fantazije, tokate, sonate, 3 koncerta i ostale različne skladbe. Druga 6 sveska sadrže korale. (U posljednji, 12 svezak g. M. Dipre je uvrstio svoje dvije preradbe za orgulje: „Simfonia“ iz 29 Kantate i „Simfonija“ iz Kantate 146). Tumačenje se nalazi iznad glazbenog teksta. Izraženo je ugovorenim znacima i kraticama, a odnosi se na brzinu gibanja označenu metronomom, registrovanje, izmjenu manuala, tačnu vrijednost nota (na pr. pokraćenih ili izostavljenih), prstomet i tematsku analizu. U koralima je dodan tekst. Svaki svezak počinje s predgovorom na francuskom, engleskom i njemačkom jeziku. U tom su predgovoru razjašnjeni ugovoreni znakovi i tumačenje iznad teksta. Tisak je jasan, pregledan i nenatrpan.

Ovo francusko izdanje protumačenih Bahovih djela polučuje veliki uspjeh među glazbenicima Staroga i Novoga Svijeta. Dotjerana tehnička izradba privlači oko, a vjerodostojna predaja i stručnjački ugled g. M. Dipre jamče za umjetničku vrijednost tumačenja. Orguljaška literatura je dobila željno očekivano djelo. Otsada je učenicima olakoćen trud oko suhoparnog odgonetavanja vrijednosti nota i neprestanog natpisivanja. Tim što su rješene tehničke teškoće nastavnici će moći više vremena posvetiti shvaćanju polifonog stila. Napokon svi umjetnici pozdravljaju ovo djelo kao ponovni dokaz da tehnika nije svrha samoj sebi nego da mora biti službenicom Misli.

Bornemanovim izdanjem Bahovih djela za orgulje francuska je suvremena škola posvjedočila svoju krepku životnost i podigla trajni spomenik I. S. Bahu, svome nadahnitelju. A ljudima koji misle pruža dokaz da ni stogodišnje političke razmirice ni pristranost suvrenih nacionalnih odgoja ne mogu oteti iz ljudskog srca poštovanje i ljubav do duhovnih vrednota, proizašle one i iz „etničko i rasno“ različitih skupina.

Umjetnost koja svjedoči za Duh jest, usred kakogod moćnog carstva Tmine i Materije, svjetli znak Ljepote, Istine i Ljubavi.

Bilješke iz engleskoga muzikalnog života.

(Po „Musical Times“.)

Vl. D. — Zagreb.

Pod natpisom „Modern American Composers“ daje David Ewen u br. 1156 „M. T.“ pregled i karakteristiku nekoliko najznatnijih modernih američkih kompozitora. Najistaknutijim reprezentantom moderne američke glazbe smatra on Roy Harrisa koji je do god. 1931 bio još sasvim nepoznat, dok su već god. 1936 dva orkestra, bostonski i philadelphijski, u isti dan, gotovo u isti čas, izvodila prvi put dva djela njegova. Glazba je Harrisova, kazuje pisac, fina („subtle“) i zapletena, te čovjek treba da se zadubi u nju, ako je hoće pravo ocijeniti. To je glazba intelektualna, oštroumno zamišljena. Služi se neobičnim ritmima, često nepravilnim („unorthodox“) tonalnim kombinacijama, a melodije su njegove nestalno ocrtane i komplicirano izgrađene („[melodies] elusive in outline and complicated in design“). Takove glazbe ne bi mogao stvoriti evropski intelekt, no baš zato je ona mila Amerićanima, jer je u srži američka. Harris se rodio god. 1898 u pravoj pionirskoj kladari („log-cabin“ — Blockhaus) u Oklahomi, no mladost je proveo u Kaliforniji, gdje je polazio sveučilište. Da bi se prehranio, razvozio je dnevno u kolima tri stotine funti maslaca i tri stotine tuceta jajâ po gradu. Odlučivši da se posveti glazbi, učio je najprvo kod uvaženog kalifornijskog kompozitora Arthura Farwella, a onda u Parizu kod Nadije Boulanger. Tu, u Parizu, stvorio je prvo svoje zrelo djelo: Concerto za klarinet, klavir i gudalački kvartet; kasnije napisa dvije simfonije, te nešto komorne i koralne glazbe. Kad je Philharmonic Symphony Society u New Yorku god. 1935 upravila poziv na svoje slušače da izjave koji im je glazbenik najmiliji, zadobi Roy Harris najveći broj glasova među američkim kompozitorima, a samo malo manje od César Francka.

---

[2] Ž. Spork, profesor u Parizu, u predgovoru svojega analizovanog izdanja „Claveciu bien tempéré“ ozbiljno optužuje Čevnija da je, gledavši Baha kroz Mozarta, nakazio Bahovo djelo.

[3] Isp. M. Dipré: „Méthode d' Orgue“ (A. Leduc) Paris, str. 74.

— Drugi su znameniti kompozitori: Aaron Copland (zapravo „Kaplan"), useljenik, koji se proslavio svojom „Plesnom simfonijom" (Dance Symphony); Robert Russell Bennett (* 1894 u Kansas City) koji se ističe kao vještak u „jazz"-muzici; Abram Chasins, koji se oslanja na starije majstore (Chopin, Rahmaninov, Godowski) i čija „Parade" je prvo američko djelo što ga je dirigirao Toscanini; Gian Carlo Menotti, Amerikanin talijanskog podrijetla, čija je opera u jednom činu (i libretto je sâm napisao) „Amelia Goes to the Ball" (Amalija ide na ples) izvedena čak u „Metropolitan Opera House" u New Yorku; najzad Samuel Barber, najznamenitiji kompozitor iza Roy Harrisa. Glazbu je učio u Beču, no studirao je i u Rimu. Kao mladić od 22 godine napisao je uverturu za staru englesku komediju „The School for Scandal" (Škola za klevetu). Kasnije se istaknuo simfonijom u jednom stavku (Symphony in One Movement) koja se s velikim uspjehom izvela i na festivalu u Salzburgu god. 1937. Barberu ima sad 26 godina.

Inače je taj broj „M. T." pun izvještaja o londonskom glazbenom festivalu (London Music Festival), održanom u mjesecu svibnju, o kojem smo već donijeli jedno priopćenje („Sv. Cecilija" 1939, I, 19). „Pièce de résistance" festivala bilo je šest koncerata na kojima je dirigirao Toscanini. Izvodile su se same Beethovenove kompozicije, a sudjelovala je i naša zemljakinja gospođa Zinka Kunc Milanov (neke je koncerte prenosila i zagrebačka radio stanica). Toscanini uživa dakako i u Engleskoj veliki ugled, pa stoga jedan izvjestilac „M. T." ponešto ironički kazuje da je „London Music Festival" zapravo bio „Toscanini Festival", no ipak mu kritika štošta zabavlja. Način, kako je izvodio neka djela Beethovenova, nije uvijek zadovoljio, a zamjeravalo mu se i to da u svoj program nije unio ni Bacha ni Händela — Bach je za Engleze najslavniji glazbotvorac, u Händela čak smatraju i svojim — pa da se ne osvrće na kompozitore mlađe od Débussya. „Jedan istaknuti i priznati interpret muzike, bio on pjevač, virtuoz ili dirigent, ne smije se ograničavati na izvjesne pojedine kompozitore, već mora da obuhvaća svu glazbenu produkciju u svojoj cjelosti". U materijalnom je pogledu festival dobro uspio, no zbog političkih prilika bilo je malo gosti s kontinenta.

U vezi s tim „Toscanini Festivalom" možemo izvijestiti da je nedavno američki muzikalni kritik Lawrence Gilman izdao knjigu o Toscaniniju („Toscanini and Great Music"), kojoj je predgovor napisao engleski glazbenik Sir Adrian Boult. „M. T." donose o toj knjizi obilan izvještaj (napisao ga „Feste"). Knjiga je vrlo savjesno i solidno napisana, ali je suviše — pohvalna. I kraljevi, kazuje „Feste", mogu katkad pogriješiti!

Operna stagione u Covent Garden u Londonu otpočela je 1 svibnja i potrajala do 16 lipnja. „M. T." izvješćuje o prvom dijelu stagione u br. 1156. Davale su se tri opere Wagnerove, dvije Puccinijeve, četiri Verdijeve, jedna Mozartova (Don Giovanni) i jedna Smetanina (Prodana nevjesta). Isprva je bilo određeno da će praška opera sa svojim osobljem i svojom inscenacijom izvesti opere Smetanine i Dvořákove, ali politika to nije dopustila. Tako je „Prodana nevjesta" bila prikazana kao „Die verkaufte Braut", no ne osobito uspješno. Glavni su pjevači (Tauber, Hilda Konetzni, Fritz Krenn [Kecál — „bio prilično dosadan"], Tessmer [Vášek]) zatajili. „Željeli bismo", vele „M. T.", „da jednom uzmognemo čuti pravo iskonsko, na vlastitoj grudi izgrađeno (home-grown) prikazanje te opere". Najbolje su uspjele seljačke scene i prizor s cirkusom.

Na jednoj kući u Ebury Street (= ulici) u Londonu otkrivena je spomen-ploča Mozartu. U toj je naime kući boravio Mozart kad mu je bilo osam godina. Ploča ima natpis (dašto engleski): „Wolfgang Amadeus Mozart (1756—1791) napisao je u ovoj kući svoju prvu simfoniju god. 1764".

Crkveni Himni.

Duhu Svetomu.[1]

Milan Pavelić — Zagreb.

Prognav buru, juže, dođi,
S neba dođi, vrt naš prođi,
Da on dah ti osjeti;
Ti, što duše svojih bijeliš,
Bijele rosiš, plod im dijeliš,
Dođi, Duše Presveti!

Dođi, uma luči danja,
Plame, miru osjećanja,
Tvorče djela zaslužnih;
Dođi, istin učitelju,
Svetog žara djelitelju,
Daritelju dara svih.

Kad ti učiš, mrak se krije,
Kad što tražiš, teško nije,
S tobom nema puta zlog;
Kalja li nas zloća ljagom,
Ti je čistiš rosom blagom
Blaga sedmeròstrukog.

Mudar mudrost uživa ti,
Kog ti hvatiš, taj te shvati,
Blažen, tko te dobije;
Ti si sreća zdravih duša,
Tko te primi, tko te kuša,
Višnje slasti užije.

Dođi, svijetlo djece dana,
Dođi, oče sirotana,
Dođi pa nas darivaj;
Oca, Sina druže mio,
Jednak njima, neba dio
Milostiv nam pripravljaj!

[1] Ova lijepa sekvencija, koja u izvorniku počinje: „Aquilone pulso veni" i živo sjeća na slavnu: „Veni Sancte Spiritus", nalazi se u rukopisnoj zbirci cistercitske opatije u Darmstadtu, koja zbirka potječe iz 15. v. Štampana je u antologiji Dreves-Blume: Ein Jahrtausend lateinischer Hymnendichtung II. 165, a u Analecta Hymnica nalazi se u sv. X. 34.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Josip Kolar.

Franjo Židovec — Gjurgjevac.

13. siječnja 1894. umro je u Gjurgjevcu Josip Kolar, orguljaš. Kako on zaprema posebno mjesto u razvoju glazbenoga života u Gjurgjevcu, a crkvene pučke popijevke napose, to ne će biti na odmet, da mu se posveti ovih nekoliko redaka. To je potrebno već i s razloga, što je on bio medju onima, koji su podupirali pokret Cugšverta i Zajca, kad su izdavali sv. Ceciliju, o čem ćemo se osvjedočiti u kasnijem prikazu.

Prema podacima, koje mi je dao njegov sin Franjo učitelj u Gjurgjevcu, vidi se, da je Kolar rodjen 1851. Osnovnu školu je svršio u Gjurgjevcu, a navodno je polazio Unterrealschule u Bjelovaru i preparandiju u Petrinji, no o tom nemaju ni njegova djeca točnih podataka. Nije ni čudo, kad je umro mlad, ostavivši ženu i petero neodrasle djece. Njegov sin Franjo mi je pripovijedao, kako se je mama znala tužiti, da su joj sve note odnijeli na posudbu i nitko nije ništa vratio. Naravno, da u onoj žalosti nije mogla misliti i na imena posudjivača, pa je tako ostavština, koja je bila bogata notama, prema pripovijedanju ljudi, propala za njegove nasljednike. Ostalo je sačuvano: Cantus choralis (1863.) Magister choralis, Cithara octochorda i nekoliko nepotpunih dionica za zborove. Već iz te ostavštine se vidi, da je Kolar svoje znanje, privatnim radom upotpunjavao i da nije bio zadovoljan sa prosječnošću.

Iako je Kolarov rad bio raznolik, jer je bio zborovodjom Hrv. pjev. i tamb. društva „Preradović“, učitelj pjevanja na pučkoj školi, mi ćemo se osvrnuti na njegov rad kao orguljaša, jer je tu pokazao najviše djelatnosti.

Prije svega potrebno je utvrditi neke činjenice. U Gjurgjevcu, od postanka župe nije poznato, da bi orguljašku službu obavljalo učiteljsko lice, kao sporednu, već je za tu službu bio postavljen posebni orguljaš. Time se je htjelo izbjeći raznim zaprekama, koje bi nastale, kad bi tu službu vršio učitelj, a koje bi bile neminovne, jer je župa velika, a s time i dužnosti orguljaša. Da redoslijed bude razumljiv, potrebno je spomenuti nekog orguljaša Dermenčića, jer poslije njegove smrti dolazi obitelj Kolar na orguljaško mjesto u Gjurgjevcu. O spomenutom Dermenčiću znamo samo to, da je bio na glasu pjevač. Po njegovoj smrti, bilo je razglašeno po cijeloj okolici, da je orguljaško mjesto ispražnjeno. Prijavilo se 8 natjecatelja. Svi natjecatelji bili su pozvani da dodju na odredjeni dan u župnu crkvu i tu su morali pred sakupljenim pukom, redom, svirati i pjevati. Puk je odlučivao, tko će biti orguljaš. Osim navedenih natjecatelja, doveo je neki Peršić iz Gjurgjevca još jednoga i to Alojza Kolara, učitelja iz Otrovanca kraj Pitomače, koji je takodjer pristupio k natjecanju kao deveti. Kad je ovaj, kao zadnji odsvirao i odpjevao, puk se jednoglasno odlučio za njega, jer je dobrim sviranjem i ljepotom glasa sve prisutne osvojio. O njegovom radu nije mnogo poznato, tek je sačuvana jedna pjesmarica (samo tekstovi) u kojoj se nalaze većim djelom tekstovi iz „Cithare“. Alojz Kolar je imao sina Josipa, kojega je stalno vodio sa sobom na orgulje i učio ga sviranju i pjevanju. Kad je Alojz umro, došlo je do spora izmedju župnika Žalca i puka s razloga, što je ovaj htio da postavi za orguljaša nekoga svog prijatelja Slovenca, a puk je htio sina Josipa, koji je od oca naučio sve običaje i popijevke, a sigurno je svoje znanje i pokazao kad je koji puta zamjenjivao oca. Da je taj spor bio velik, dokazuje to što su uz Josipa sjedila godinu dana dva seljaka, kao čuvari, da ga župnik ne bi sa kora istjerao. To je trajalo sve do smrti župnikove. Kako vidimo, župljani su proti volje župnika i b e z n a t j e č a j a, postavili Josipa Kolara za orguljaša, a da je bilo za to razloga neka posvjedoče daljnji reci, koje je napisao seljak Ivan Kundačić, na moju želju. Ti reci napisani po rečenom seljaku, poznatom ljubitelju crkvenog pjevanja (sam je živa pjesmarica) najbolje će okarakterizirati rad Josipa Kolara. Ivan Kundačić piše doslovce ovako: „Josip Kolar bio je visoka stasa, lepotom nadaren, a još više posebnim, milozvučnim i visokim glasom. Njemu nije bilo para za popevanje na daleko i široko. Pjevao je i stare i nove pesme, ali koje su bile samo lepe i lepe harije. On je prve vrsti svece sam, solo odpopeval. Više nikada u Gjurgjevcu ne bude takovog pjevača. Župnik Banješ je na dan sveca prve vrsti pročital Evangjelje i malu prodiku životu sveca dal, a orguljaš na Agnus od sveca pjeval i to je silno privlačilo naroda u cirkvu. Josip je imal preko 20 posebnih melodija za blagdane i svece. Njega su zvali okolo na proščenja svirat i pjevat, osobito na Molvama, gdje je triput na leto proščenje. U Gjurgjevcu je proščenje na sv. Tri kralja, pa je narod dolazio od Koprivnice do Virovitice, od Belovara do Drave na proščenje — idemo u Gjurgjevac, bomo čuli lepe pesme — jer je on imal toga na hiljade. Imal je pjesnički duh, pjesmo je znal iz starih knig uzeti, a sam melodiju ispjevati, pak je opet bila narodu nova.

Samo jedan puta je složio pjevače, same mlade ljude i dečke, ali su se bili nešto posvadili i rastepli i više nikada nije štel slagati pjevače. Kad je počela Cecilija (Cugšvertova) lepe pesme izdavati, onda je učio narod pjevati u cirkvi i to prije poldanje mise i prije večernjice. Došao je medju dekle, popreko crkve načinio stezo i rekao: jedna strana bude popevala prvi glas, a druga strana drugi glas“ slušalicom (akust. viljuška) zaklopio, metnuo do uha i rekao: „Sad pazite dekle, ja ću najprije sam, onda vi, lepo, po domaće“. Narod je s velikim veseljem slušao i pjevao. On je imao dve pesme, svaka svoj tekst i svoju melodiju, što je popeval na groblju, nad grobom pokojnika. Tako je tužno popeval, da su same suze padale. Koji su pak šteli da im pokojnika spričava u dvorištu, kad svećenik svoje svrši, znao je tako složiti i pjevati, da bi bilo drveno srce, bi se na one reči plakalo. U zajdnoj godini svoga života, učio je celi Advent, po nedeljama, narod u cirkve popevati misu: Pred Tvojim veličanstvom vas kršćanski kleči rod. „Tu se zimu prehladil, dobil upalu pluća i vmrl. To je bilo po Trikralima u drugo nedelo, na samo Ime Isusovo. Plakala je cela fara za njime, jer su svi znali, da više takovog ne bude nikada orguljaša, koji je imao lepi glas i velikn volju za ovu službu. Pokoj mu vječni!“

Ovaj prikaz priprostoga seljaka, dovoljno nam je pokazao, da je Kolar svojim predanim radom osvojio puk, a to mu je bilo tim bolje moguće, jer je posjedovao prekrasan glas, a za sigurno i solidno muzičko obrazovanje.

Nas će još zanimati, kakova su bila beriva orguljaša, kad je uvijek bilo dosta natjecatelja. Orguljaš je dobivao: stan u posebnoj, za tu svrhu sagradjenoj kući, jutro livade, jutro i 1/4 oranice, 1/2 jutra vrta u središtu mjesta. Osim uživanja nabrojenih čestica, dobivao je 30 forinti mjesečne plaće, a posebno od sprovoda, za odraslije forint, a za djecu 80 novčića. Za godišnje requieme davala se posebna nagrada. Povrh nabrojenih dohodaka, imao je orguljaš pravo na vino, koje su mu gospodari davali po volji. Kad se kuća za stanovanje srušila, jer je bila drvenjara, dobivao je orguljaš 100 forinti godišnje stanarine. Manjkavost tih beriva je u tom, što se ne predvidja nikakva potpora za nasljednike, što je osjetila i žena Kolarova. Ostavši sa petero neodrasle djece, morala je uložiti nadčovječne napore da ih postavi na noge, što joj je i uspjelo. Danas su oni na položajima. Ivan i Franjo su učitelji, Vinko je financ. čin. u miru, a Marica i Rezika su poštarice.

Na koncu da napomenem još ovo. Josip Kolar je bio obični orguljaš, bez visoke naobrazbe, ali je imao dušu punu ljepote i dobrote, a pjesmu je volio iznad svega. Za to je za njim plakala čitava fara, a ime će mu spominjati generacije, jer im je čuvao njihovu djedovinu-crkvenu pučku popijevku. Neka mu je vječni spomen!

Zadarski dominikanac fra Kornelije Nassi kao orguljaš u Bologni.

O. P. Antonin Zaninović — Split.

Dominikanski general o. Hipolit Beccaria izdao je dne 1. rujna 1591. odluku, kojom je mladog redovnika fra Kornelija Nassi-a iz Zadra imenovao članom dominikanskog samostana u Bologni u Italiji te ujedno odredio, da bude orguljašem u ondješnjoj samostanskoj crkvi uz zabranu, da ga nitko niži od njega nesmije odanle premjestiti niti ukloniti s povjerene mu orguljaške službe ili u istoj priječiti.

Sadržaj te odluke sačuvao nam se u Regestima spomenutog generala u arhivu Dominikanskog reda u Rimu, a doslovno glasi:

„Assignatus fuit in conventu S. Dominici de Bononia ven. fr. Cornelius de Iadra et datus in organistam, cum conditione quod nullus inferior possit ipsum removere a conventu, neque a pulsatione organi, neque impedire".[1]

Isti o. general Beccaria izdao je još dvije odluke o našem redovniku. Iz prve, od 3. veljače 1589. saznajemo, da je pripadao zadarskoj vlasteoskoj obitelji Nassi te da je u ono vrijeme boravio kao član dalmatinske provincije radi nauka u Padovi, a iz druge da se je u Bologni nalazio i god. 1592. Navest ćemo i njih u cjelini.

„Fr. Cornelius Nassius de Iadra pro rata provinciae Dalmatiae assignatur in studio Patavino — Rome, 3. Februarii 1589". — „Approbata fuit filiatio Fr. is Corneili de Iadra ad conventum S. Dominici de Bononia, et Rev(erendissi) mus Generalis suplevit cuicumque defectui et dispensavit in omnibus. — Bononiae 6. Iunii 1592.".[2]

Zadarski arciđakon Karlo Federik Bianchi u svojoj Povijesti zadarske crkve spominjajući glasovite zadarske dominikance spominje i ovog redovnika te o njem veli: „G. 1630. Fra Kornelije iz vlasteoske zadarske obitelji de Nassi. Bio je naučitelj sv. Bogoslovlja, hvaljen zbog učenosti, revnosti i pobožnosti. Bio je za više od 30 godina inkvizitorom u Zadru, a također i samostanskim priorom. On je zaslužan kako tvrde nekoji pisci, što je otkrio zablude splitskog nadbiskupa Markantuna de Dominis. Živo i s ljubavlju se zanimao za vještine, a osobito za mehaniku i arhitekturu. Nekoji alati (alcuni stromenti), što ih je on izumio zajedno sa spisom, kako se imaju upotrebljavati, čuvali su se do zadnjih vremena u ovom zadarskom samostanu (ukinula ga je francuska vlada g. 1807.), u kojem je proboravio skoro čitav svoj život. On je izradio nacrt za veliku kapelu u zbornoj crkvi sv. Šimuna, koja je bila pod njegovim nadzorom čvrsto i lijepo sagrađena. Živio je koncem 16. i u prvoj polovici 17. vijeka".[3]

Koliko je vremena naš fra Kornelije ostao u Bologni i ondje bio orguljašem, nije nam poznato; moguće, dok nije svršio nauke, iza kojih se povratio u svoju dalmatinsku provinciju, gdje ga nalazimo kao provincijala već g. 1600.—1605.

O njegovu radu kao glazbeniku kod nas nemamo podataka, ali da je bio vrstan glazbenik, dokazuje činjenica, da je još mlad, prije nego je postao svećenikom, bio imenovan od vrhovnog glavara Reda orguljašem u jednoj od najuglednijih crkava istog Reda, naime u spomenutom gradu Bologni, gdje počivaju smrtni ostaci sv. Dominika. Već time je zaslužio, da ga ovdje spomenemo, a daljna istraživanja možda će nam donijeti kakovih novih podataka o njegovu glazbenom radu i u našim stranama.

---

[1] Vidi Banfi prof. Dott. Florio (pseudonim jednog madžarskog pisca), Regesta litterarum magistrorum generalium ordinis praedicatorum provinciam Dalmatiae spectantia (1392.—1600.) u Archivio storico per la Dalmazia, vol. XXIV., fasc. 140. (Roma — Novembre 1937.), str. 12.

[2] Kod istog pisca, str. 11 i 12. Pri asinjaciji fra Kornelija samostan nijesu bile ispunjene sve formalnosti i propisi konstitucija, bit će glede prelaza iz provincije u provinciju, pa je ovom zadnjom odlukom vrhovni glavar Reda svojom vlašću to popravio.

[3] Bianchi Carlo Federico, Zara Cristiana vol. I. (Zara 1877.), str. 422—423.

Prigodom 100 godišnjice Augusta Šenoe.

Šenoa na ispitnom koncertu Marije Wimbergerove u Zagrebu dne 18. IV. 1879.
Iz Zagrebulja u Vijencu br. 17. g. 1879. str. 271.

Dr. Fr. Bučar — Zagreb.

Šenoa je u svojim Zagrebuljama od g. 1866. do g. 1880. opisao u Pozoru i Vijencu sav zagrebački tadanji društveni život te je oštro kritizovao neke pojave, naročito švabomane i mađarone, te se je uvijek oštro zauzimao za hrvatsku kulturu i hrvatski jezik u Zagrebu. Naročito se je zauzimao za hrvatsko kazalište, hrvatske zabave, plesove i koncerte, itd. Karakteristična je njegova Zagrebulja: Možemo li imati domaćih pjevačica? koja je i još danas aktuelna. Eto kako o tom pitanju piše Šenoa godine 1879. pledirajući za domaću operu..

Bilo je dne 18. IV. na večer, kad uđoh u dvoranu našeg Glazbenog zavoda. Gđa Ida Wimbergerova, pretstojnica pjevačke škole, htjede nam pokazati što su naučile njene učenice. To je kitica rascvalih ružica od kojih bi mnogu mnogi zagrebački gospodin kako rado djenuo za svoj klobuk, reći ćemo sve 16 god. i nešto više. Mi vrlo dobro znamo da gđa Wimbergerova imade svojih zavidnika, ali zato je neka ne boli glava. Kogod u Zagrebu nešto radi, imade i zavidnika. Gđa Wimbergerova može se uostalom ponositi svojim uspjehom, svojom pobjedom. Njen je koncerat bio svakako jedan od najzanimljivijih ove sezone i po programu i po silama a i po sili otmjenog općinstva, koje je posjetilo tu glazbenu priredbu. I velik dio naše „zlatne mladeži" povrvi onamo uz starije gospeđe i gospodu. Biće tome dakako manje kriv Cherubini, Mozart, Meyerbeer i drugi korifeji, više će biti krive one milokrvne slavuljice, koje su nam toli vješto protumačile note tih besmrtnih glazbenika. Pripovijedaću ukratko što se je igralo i pjevalo. Ja nisam stručnjak, sudim po srcu i uhu. Čuo sam po svijetu mnogo toga! No ja samo pripovijedam, ja ne sudim. Program je brojio u svemu 16 komada i to glazbotvorina vanredno teških. Gospoda Siegfried Catinelli i Franjo Petrić izvedoše na dva glasovira najprije simfoniju Phaeton od Francuza Saint-Saensa a poslije preteške preludije od Liszta. Velika vještina ove gospode, koja su od prijaznosti sudjelovala kod koncerta, odavna je ocjenjena od vještaka. G. Rikard Jorgovanović pokazao je Mendelssohnovom „Lovačkom pjesmom", da ne umije samo pisati lijepe pjesme već i pjesme lijepo pjevati. I on bijaše ove večeri volonter kao i okretni i vješti g. Vončina ml., koji je sve pjevane piece s velikom vještinom pratio na glasoviru.

Ali sad je tekar došao pravi dio koncerta. „Ave Maria" od Cherubinia pjevala je gđica Madlena Schwarzova (kći protomedika), „Pod lipom" od Schuberta gđica Marija Vranicanji-Barac, „Švicarsku pjesmu" (od Eckerta) Micika Wimbergerova, „Nasloni se na obraz moj" od Jensena gđica M. Mihajlovićeva, dvopjev iz Meyebeerova „Proroka" gđica Milka Trnina i Olga Veličkovićeva-Mesarović, ariju sa zborom iz Goldmarkove opere „Kraljica od Sabe", gđica Katica pl. Vojnovićeva-Užička pjesmu „Na obzorju dalekom" (izvorna skladba g. Krežme), gđica Tinka Šviglinova-Šiffer ariju iz Mozartova „Figara" gđica Mara Kiseljakova, ariju iz Rossinijeve „Cenerentole" gđica Marija Partaševa, „Serenadu" od Gounoda (Coloratura), gđica Veličkovićeva, gđica Klotilda Cvetišićeva ariju (Fides) „Proroka", gđica M. Arnoldova ariju iz „Oberona" i napokon svadbeni zbor iz Wagnerova „Lohengrina", sve gđice i pjevači Kola.

Pa kako se je to pjevalo, kako bijahu tu lijepa grla! Milota je bilo gledati uz to, kako neke pitomice, koje prvi puta ugledaše toliko glava, toliko očalina, toliko svjetla, plaho koraknuše na pozornicu, kako im se lice zarumeni i kako se im je nato poslije časka razvilo grlo i ozivalo poput proljetne ševe. Ja sam samo suhoparno naveo imena gospodjica bez klasifikacije, bez epiteta „lijepo", „izvrsno", „divno", itd., ali moram reći da sam se upravo divio, koliko ima kod nas lijepih grla, jer su te slavuljice sve domaće kćeri. Bože, pomislih, koliko lijepih sila za hrvatsku operu, to živa odgovora na besposleno, porugljivo upitkivanje blaziranih glosatora, koje samo onda popada umjetnička drhtavica, kada se primadoni ime svršava sa: ini, etti, icci, ucci.

Pa da presiječem unaprijed svaki prigovor, reći ću vam, da se između tih gospođica neke posve ozbiljno kane posvetiti našoj pozornici. Moral? Gospodo, kucajte i otvoriće vam se! Tražite, naći ćete! Ne šaljite za Boga stipendistice u Beč! Jeli Kašman izučio u Beču? Nije, već na zagrebačkoj pozornici! A gdje je Kratochvil postao operni pjevač? A gdje je Lesička? U Zagrebu, da u Zagrebu. Stipendistice, to su vam vrlo čudljive osobice. Neka ima koja od njih glasić, neka nauči dvije tri partije, neka čuje veliku operu u Beču! Po glavi joj se vrti samo: Lucca, Materna, Minny Hauck, Chiomi, Šarlota Pati sestra Adelina. I ja moram takova biti, misli dušica. Pa promislite, primadone se mogu udati za grofa, za kneza, pa briljanti, čipke, kočije, šampanjac! vrati se takova „umjetnica" u svoj dom, prva joj je riječ: „ja ne ću ovdje ostati!" Ona si doduše umije koketnim posmjehom pribaviti nekoliko pljeskalaca, ona je bar na časak „domorotkinja" i radi toga domorodstva natiču više puta domorodni kritičari tako jake i obzirne očale, a od umjetničke mušice postaje umjetnički slon. „Domorodna" primadona sabire te „domorodne" kritike i šalje ih za potpun dokaz-agentu. Ta po glavi joj se vrti Adelina Patti, „ona ne može ovdje ostati, ima već dapače engagement za 10.000 for. „Ja bi u takvom slučaju rekao svaki put: Sretan put!" Zato gospodo ostavite se štipendije za Beč.

Pri kraju gđi Wimbergerovoj još jednom hvala i mala, malena primjedba. Molimo da se ona ubuduće malko obazire na domaće skladatelje, ali i domaći skladatelji na nju. Spominjemo imena: Lisinski, Livadić, Zajc. Pače spominjemo i druga imena: Glinka, Sjerov, Rubinstein, Moniuszko, Gross, Smetana. Razumijemo kamo ona smjera, ali opet mislimo, da bi u kozmopolitskoj umjetnosti i domaća i ina slavenska imena mogla imati bar nešto mjesta.

Od spomenutih gospodjica, koje su koncertirale na tom ispitu glazbene škole gđe Ide Wimbergerove danas su na životu samo još naša diva-primadona Milka Ternina te gospođa Klotilda Kreneis-Cvetešićeva, koja se je kasnije u Zagrebu i u Sofiji istakla kao vanredna salonska pjevačica altistica.

Ovaj koncertni ispit prikazao je i Obzor (dne 21. IV. br. 91.) te je istaknuo M. Terninu kao već pravu opernu pjevačicu. A Agramer Zeitung (21. IV. br. 91.) prigovara da je na programu bila Švicarska pjesma (Echolied), koju je upravo prije nekoliko dana na koncertu na Uskrsni ponedjeljak (14. IV.) pjevala nekadanje sjajne pjevačica Charlotta Patti, makar već i sa znatno ostarjelim i oslabljelim glasom, jur ostatak nekadanje Pattice.

Hrvatske pučke popijevke.

Pučke popijevke iz Kalinovca.

Franjo Židovec — Gjurgjevac.

Priopćujem još tri pučke popijevke iz Kalinovca, koje su po svojoj melodiji, a i ljepoti teksta zaslužile da se otmu zaboravi.

1. Zrasla mi je vinska loza . . .

Povila se okraj grada Budima.
A to nije vinska loza vinova,
već to jeso do dva mila i draga,
kem se neso uzimati dali.
Onda so se skup domenjali,
da budu skupa umirali.

Ova se popijevka najrađe pjevala, kad se išlo iz vinograda, a dok se kopalo, bralo itd. Pjevala mi je majka Ivšekova 84 god. stara.

2. Da sam ptica letila bi . . .

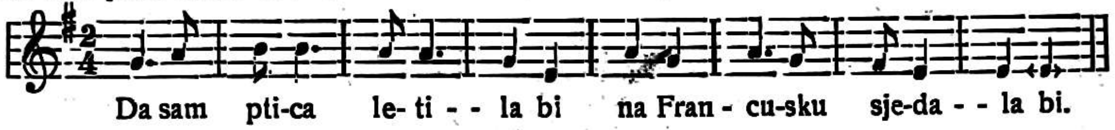

Gde moj dragi povoj gledi
Pod zastavom Marićevom.
Onde sedi na kamenu,
Lista piše na kolenu.
Lista piše pa govori:
„Oj detele drobna ptica
Ti buš nosil dragoj lista!
Ako dođeš u večerje,
Metni joj ga na pendžere!
Ako dođeš o pol noći,
Metni joj ga pod glavicu!
Ako dođeš u zoricu,
Metni joj ga u ručicu,
Nek ga prime z ručicama,
Nek ga gleda z očicama,
Nek ga čita z usnicama;
Pak bu vidla kaj je v listu!
A v listu su teške muke,
A soldačke teške muke.
Soldat mora da mašira,
Drugi ž njime komandira.

Ovu mi je popijevku pjevala Mara Barićeva 84 g. stara. — U „Prigorju" V. Rožića ima pjesma: Da sam tica letela bi, vu Francusku g l e d a l a b i, no dalji tekst je potpuno različit od ovoga. Otkuda je ovdje Marić i Francuska ne bih znao reći, jer i moja pjevačica i ako je stara nezna. (Možda iz doba Napoleonova?)

3. Sadila sam bora kraj dragoga dvora.

Kad sam ga sadila vesela sam bila,
Kad sam ga trgala, tri tuge imala.
Oj vi tuge tuge, svaki dan su druge.
Da bi moje tuge na kamen padale
Kamen bi se pucal na dvoje i troje,
A moje se srce na nijedno ne će.
Al je moje srce trđe od kamena,
Trđe od kamena, slađe od cukora.
Sprevađaj me dragi do dvora mojega!
Kak bi te sprevađal, kad neznam za njega?
Za moje Ti dvore, saki znati more.
Moji su ti dvori šipkom ograđeni,
Šipkom ograđeni, smiljkom zasađeni.
Vu mojem su dvoru tri grma bašpana,
Sakojeg mi grma ftičica spjevala.
Prva mi spjevala na kasnu večeru,
Druga mi spjevala, noći na polnoći,
Treća mi spjevala, na bijelu zoricu.
Koja mi spjevala na kasnu večeru,
Da me dragi prosi od me stare majke.
Koja mi spjevala, noći na polnoći
Da mi dragi moje bijelo lice ljubi.
Koja mi spjevala na ranu zoricu,
Da me dragi ljubi i da me ostavlja.
Pak mi dragi dođi na kasnu večeru!
Dođi mi dragi ne vodi konjića!
Došal dragi i dopelal konjića,
I nut konja sivoga sokola,
Vuz sokola sake fele cvetje.
Sad ju pita njena stara majka:
„Kam bi s konjom, a kam bi sokolom?"
A s konjićem v travu detelinu,
A sokolom na jelu zelenu,
A cvetićem na gornje prozore.
Sad ju pita njena stara majka:
„Čiji konjić v travi detelini?"
Ono konjić putnoga čoveka.
„Čij' je sokol na jeli zeleni?"
Ono sokol sa gore doletel.
„Čije cveće na gornjem prozori?"
Ono je cveće moje drugarice.
„Čij je junak u ladnoj komori?"
Čij je junak, njegva i divojka.

Ovu popijevku mi je pjevala Bara Dautanec 51 godinu stara.

Narodne popijevke iz Virja

Ivan Mihoković — Valpovo.

Virje je opsegom najveće, a u kulturnom pogledu najnaprednije selo u državi. Jer i ako je selo, ono ima ne samo pučku, nego i građansku školu. To uzorno selo dalo je hrvatskom narodu mnogo prosvjetnih radnika. Virje može s pravom da se ponosi sa svojim kulturnim napretkom, jer ne postoji gotovo ni jedno prosvjetno zvanje, u kojem nebi Virje imalo svojih sinova. Imade ih među svećenicima, sveučilišnim i gimnazijskim profesorima, liječnicima, pravnicima, veterinarima, inžinjerima, činovnicima i časnicima, a najviše među učiteljima.

I ako u selima oko Virja još uvijek živi narodna popijevka i još dandanas se u tim selima stvaraju nove narodne popijevke, u Virju kao da je narodna popijevka zamrla. Nove narodne popijevke više se u Virju ne stvaraju. Mladež gotovo i ne poznaje narodne popijevke svoga mjesta, osim nekoliko pjesama što se pjevaju u kolu i tradicionalne virjanske pjesme „Lepo naše belo Virje". Virjanske narodne popijevke znadu samo oni „najstariji". Mani je uspjelo, da od tih „najstarijih" čujem nekoliko melodija, pa ih ovdje priopćujem da se otmu zaboravi.

Allegretto

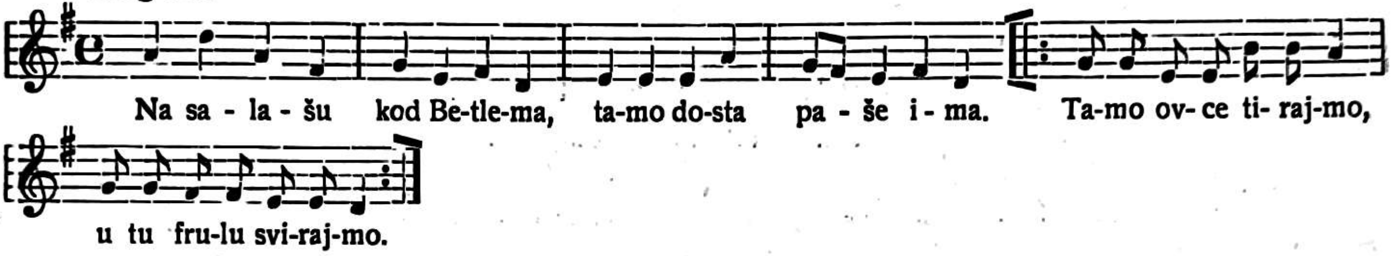

Na salašu kod Betlema
Tamo dosta paše ima,
Tamo ovce tirajmo,
U tu frulu svirajmo!

Što ćeš ponjet brate Mato,
Što ćeš dati seko Kato?
Nama na put u torbu
Jednu kokoš u čorbu.

Ja ću ponjet jedan sirac
I kajmaka jedan lonac
I dva do tri pilčeta
I čuturu bermeta

A ti, brate, uzmi gajde
Teraj s nama, friško ajde,
Ter zasviraj veselo,
Da nas čuje sve selo!

A ti, Marko, nejdi dal'ko,
Neg napuhni to mrčalko[1]
Tak zaigraj Jezušu,
Malenomu Kristušu!

Otpri. Bara, to komoru,
Zbudi to pospanu Doru,
Naj zešije poplunca,
S kem pokrije Jezuša!

Oj, Jelica, divojčica,
Ti cvatuća fijolica,
Ajt idemo v Betlehem,
Isuseku z veseljem!

Habe[2] nosi jedan zajec,
Marijansku korpu jajec,
Kuhanoga bonceka[3]
I barilec mošteka.

Ova božićna pjesma nije se pjevala u crkvi, nego kod kuće za vrijeme božićnih svetkovina.

Allegretto

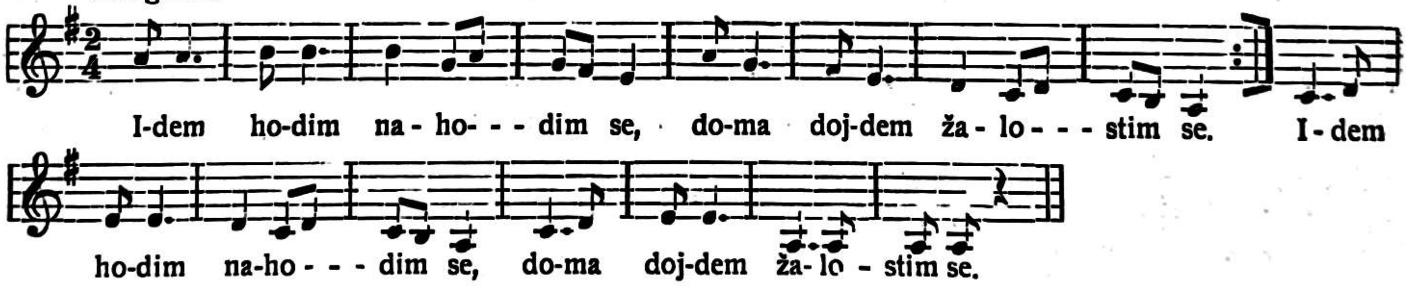

Idem, hodim, nahodim se,
Doma dojdem, žalostim se.
Došel jesem ja odzgora,
Doma najdem dva šogora.

Šogor spava na blazini,
A ja jadan, na ledini.
Šogoru se puran peče,
Mene boli svako pleće.

Šogor pije crno kavo,
A ja jaden mutno Dravo.
Šogoru se pišče[4] peče,
A meni se reč ne reče.

Šogor pije crno vino,
A ja jaden, ni vodico.
Šogorija ne norija,
Već je dobra hamalija.[5]

Allegretto assai

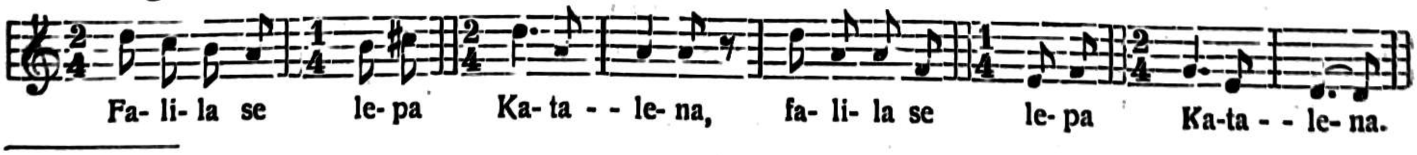

---

[1] dude; [2] Fabijan; [3] tajni dio šunke; [4] pile [5] obijest.

Falila se lepa Katalena
Na studencu pred drugaricami,
Da je vel'ko selo Ivanovo,
U njem nema snahe ni djevojke,
Koju nebi Ivo obljubio.
Samo nije mene Katalenu,
Niti moju sestru Magdalenu.
To počula sestra Ivanova,
Otišla je k Ivanu Senjanu.
Oj, ti Ivo, i pod Bogom bratec,
Što govori lepa Katalena,
Da je vel'ko selo Ivanovo,
U njem nema snahe ni djevojko,
Koju nebi Ivo obljubio.
Samo nije lepu Katalenu,
Niti njenu sestru Magdalenu.

Ovo jesi pod Bogom sestrice!
Češ' i mene, kak i sama sebe,
Tak ja idem k lepi Kataleni.
Česala ga kak i sama sebe,
Obukla mu crlenu suknjicu.
Otišel je k lepi Kataleni.
Katalena s perom dvora zmeće.
Bog pomozi, lepa Katalena,
Hodi z menom v livadu zelenu,
Da beremo ružice rumene.
Vera nedem sestrica Jelica,
Ej strâ me je Ivana Senjana.
Neboj se ga, lepa Katalena.
Sinoć smo ga v groblje pokopali!
Otišle su v livadu zelenu,
Da naberu ružice rumene.
Kad nabrala prvu kitu ruži,

Se'ni, ve'ni, ružica rumena,
Tak senulo Ivanovo telo,
Kad nabrala drugu kitu ruži,
Seni, veni, ružica rumena,
Tak senulo Ivanovo srce.
Kad nabrala treću kitu ruži:
Seni, veni, ružica rumena,
Tak senule Ivanove ruke.
Na to se je Ivo rasrdio,
Prijel ju je za suknju crvenu,
Hitil ju je vu travu zelenu,
Ljubil ju je dok ga volja bila.
Oj nesrečni Ivane Senjene,
Kako si me mufta prevario,
Ak' si mene, naj moju sestricu,
Vera ne ću dok do nje ne dojdem.

Svatovski običaji u Virju.

Ivan Mihoković — Valpovo.

Nekad su se u Virju obavljali svatovi sa mnogo zanimljivih narodnih običaja, ali u današnje vrijeme ti lijepi narodni običaji sve više isčezavaju. Priopćujem jedan svatovski govor i svatovske pjesme, koje su se u Virju do danas sačuvale.

Prije nego će „svatovski starešina“ poslije vjenčanja odvesti „mladu“ iz njezine roditeljske kuće, drži njezinim roditeljima i prisutnim svatovima ovaj govor:

„Braćo i prijatelji! Približila se je ura i došel čas, kad će se Sin Čovječji predati u ruke neprijateljske. Ovo su reči našeg premilog Spasitelja, koje ja reči pretvaram u svoj govor, govoreći:

Dakle, ljubazni roditelji i svi ovdje nalazeći se prijatelji! Približila se je ura i došel čas, kad će Vaša mila ćerka ostaviti Vas. Ne ostavlja ona Vas zauveke, ne odhađa ona u ladan grob, već ona odhađa u svoj novi dobitni dom. A taj novi dobitni dom, jest ovog mladića, s kojim se danas zvenčala i prisegu položila, da će mu verna biti. U tom novom dobitnom domu, da će se pokoravati u svem, što je pravedno i pošteno. Dakle, ljubazni roditelji, Vaša deca ne mogu od ovog milog stola otići, dok im Vi svoj ne podelite očinski i materinski blagoslov, kojega ja želim i prosim od Gospoda Boga: Ah, Gospode Bože, podeli ovoj deci onakvog blagoslova, s kakvim si blagoslovio onih pet hljebova, kad si nahranio oko pet tisuća ljudi, a podeli im onakvog mira, kakvoga si podelio svojim učenicima, kad si došao k njima kroz zatvorena vrata i rekao: Mir vama! Takovog mira i blagoslova neka im podeli Trojediui Bog Otac, Sin i Duh Sveti! Živili mladenci!“

Poslije govora „starešine“ i roditeljskog blagoslova, povorka svatova kreće u momkov dom. S povorkom se vozi i „mladina“ postelja, a putem se pjeva ovo:

Allegretto

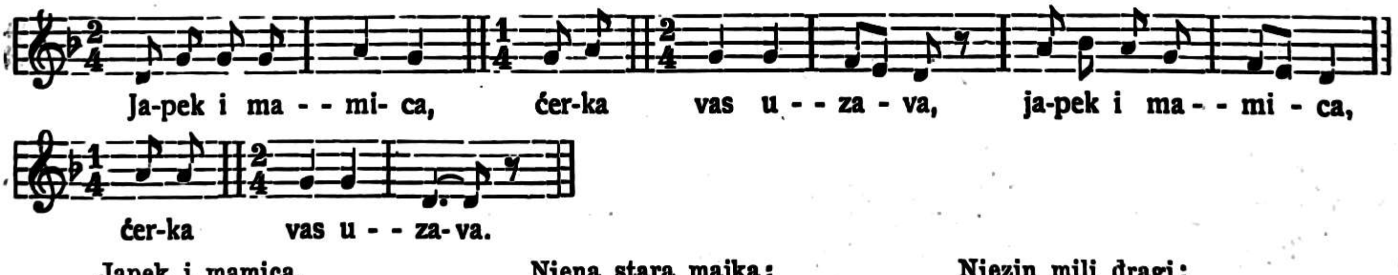

Japek i mamica,
Ćerka vas uzava,[1]
Ćerka vas uzava,
Lepo se spričava:[2]
Z' ovim sem mladencem,
Denes zastupila.
V' svetu mater cirkvu,
Pred veliki oltar.
Pred veliki oltar,
Svetom Sakramentu.
Njega sem zebrala
Za para svojega.
Za para svojega
Za zeta vašega.
Progovori nato,

Njena stara majka:
Pazi, ćerka pazi,
Koga buš ljubila!
Da ti ne bu, ćerka,
Ganjek blazinica,
Gaujek blazinica,
Pocek vanjkušnica.
Da ti ne bu, ćerka,
Melinec na glavi,
Melinec na glavi,
Drvocep na pleći.
Da mi ne buš ćerka,
Zvezdice brojila,
Suzice ronila,
Susede budila.
Progovori na to,

Njezin mili dragi:
Ajd' idemo, draga,
Vu 'nu drugu zemlju!
Tam ti bude, draga,
Lepo i prelepo.
Tam ti ima, draga.
novca nebrojena,
Tamo ti se, draga,
Z' mericama mere.
Teraj kočiš[3] konje,
Čez[4] tri crne gore,
Da si ne bu draga
Pute spoznavala,
K majki šetuvala,[5]
Tuge povedala.[6]

---

[1] zaziva, [2] oprašta, [3] kočijaš, [4] kroz, [5] šetala, [6] pripovijedala, kazivala.

Kad svatovi dođu blizu momkove kuće pjevaju:

Zletela je ptica
Z' majkinoga krilca,
Pa je poletela
U dragoga dvore.

Dragoga je dvore
Lako poznavati.
Njegovi su dvori
Lepo ograđeni
Smiljkom i bosiljkom.

U njeg'vom su dvoru
Tri grma bušpana,[7]
Na svakojem grmu
Bijela golubica

Kad svatovska povorka dođe do pred vrata momkove kuće, pjeva se ovo:

Naša stara majka,
Otvorte nam vrata!
Peljamo[8] vam pticu,
Belu golubicu.
Bela golubica,

Imenom Marica,
Koju ste si, majka,
Sinku izabrali.
Ona će vas, majka,
Lepo zagrliti.

Ona će vas, majka,
Lepo poljubiti,
I sa tim će mlada
U kuću stupiti.

Tad ju majka (svekrva) škropi blagoslovljenom vodom, zagrli i poljubi. Mlada stupi u kuću i ljubi redom sve ukućane. Nakon toga „starešina" uhvati za ruku mladoženju, mladoženja mladu i zaigraju kolo, kojem se pridruže i ostali svatovi. Nakon odigranog kola, vodi svatovski starješina svatove za stol.

Sve ove pjesme pjevaju se gore označenom melodijom.

Ako se ovdje opisani svatovski govor usporedi sa svatovskim pjesmama, opaža se, da je podravski (virjanski) dialekt mnogo bolje sačuvan u pjesmama, negoli u prozi, u kojoj sve više gubi svoj pravi podravski karakter.

Svatovski govor kazivao mi je Bartol Vinković 70. godišnji seljak, a pjesme mi je pjevala Karolina Benkek, oboje iz Virja.

Naši dopisi.

Sinj, dne 1. VII. 1939.

Prošle školske godine živo se je radilo u Sinju na polju crkvene glazbe.

U listopadu osnovan je muški zbor građana: Sveta Cecilija. Zbor je okupio lijepi broj pjevača i potpornih članova. Nastupio je prviput na blagdan Sv. Cecilije, kad je pjevao Hallerovu: Missa sexta, Kolbovu: Ave Maria i još nekoliko pjesama.

Zbor je nastupao kod svih većih svetkovina, a za Papin Dan pjevao je lijep motet: Ti si Petar, od Terrabugio.

Zbor franjevačkih klerika izvježbao je Perosijevu misu sv. Karla i mnogo lijepih moteta, među ostalim i Kolbov: Ti si Petar.

U franjevačkom sjemeništu nastojalo se je da svi đaci pjevaju pod misom koral, a kod blagoslova i drugih funkcija razne litanije i pjesme. Imali su lijep tamburaški zbor, koji je nastupao na svim zabavama u sjemeništu. Pjevački zbor izveo je nekoliko moteta u mješovitom sastavu, npr. Zdravo Marijo, od Stan. di Pietro.

Pokušali smo ove godine u Sinju sa crkvenim pučkim pjevanjem. Mogu odmah da kažem da sam sa uspjehom zadovoljan.

Htio sam za ovu godinu da naučim puk: sve misne odgovore na latinskomu, božićne pjesme, jedne litanije i nekoliko pjesama za procesiju Velikog Petka i za Tijelovo.

Držao sam pjevačke pokuse u dvorani Katoličkog Doma, i to nedjeljom prije popodnevne pobožnosti. Posjet je bio priličan. Narod sve novotarije prima sa rezervom — pa i najbolje. Treba biti ustrajan.

Prva stvar bila je: dati svakome tekst u ruke. Da to postignem, tiskao sam u obliku vjenčića Priručnik za crkveno pučko pjevanje, gdje sam unio sve što sam htio da puk pjeva. Tekst latinske mise prepisao sam onako kako se izgovara. Vjenčić ima 110 stranica, a prodavao sam ga za din 2.50. Priručnik se je raširio po cijeloj Dalmaciji, a i van Dalmacije. Glasnik Gospe Sinjske ustupio mi je jednu stranicu svoju, pa sam tu propagirao ideju crkv. pučkog pjevanja i donio nekoliko pjesama i harmonizacija za puk.

Za procesije priredio sam za limenu muziku pjesme, koje sam htio da puk pjeva i pjevalo se je na svim našim procesijama. Svak je u mjestu i osjećao i govorio: ljepše je da se 'vako pjeva u procesiji, nego da sama glazba svira.

Treba znati da se u mnogim mjestima kod nas još u procesijama sviraju vesele koračnice na sablazan sviju koji razume alfabet crkvene glazbe i liturgije!

Mogu sa pohvalom istaknuti da se je već ove godine kao i u Sinju, sviralo i pjevalo u procesijama još u Imotskomu, Metkoviću, Vrgorcu, Livnu i Šibeniku (na procesiji Srca Isusova u samostanu sv. Lovre). Ove pjesme i tako naš varoški puk znade, samo treba da ih netko organizira i učini jedan ili dva pokusa sa glazbom i mirna Bosna.

Tako je i sa misnim odgovorima. Čuo ih je puk tisuće puta i znade ih, samo treba ga potaknuti, osokoliti i s malim trudom cijela će nam crkva pjevati. Ja se nadam još i Credo naučiti, ali eto bar odgovore može svak — samo ako je malo dobre volje.

Pokusi pučkog pjevanja mogu biti i u crkvi u zgodno vrijeme — i tu bi posjet bio najbolji. Počne se i završi sa kratkom molitvom. Da se puk lakše oslobodi pjevati, dobro je da se međunj umiješa nekoliko dječaka ili djevojaka iz zbora, koji će sve hvatati, a narod će polako za njima. Treba upozoriti ovo: Nekoji pjevaju i vrlo jako, a nemaju sluha — pa kvare posao. Treba na zgodan način, da se ne uvrijede, upozoriti ih i zamoliti da muče. Ostalo će svak udesiti prema svojim prilikama. Preporučujem braći svećenicima i kolegama učiteljima glazbe ovaj lijepi, sveti i zahvalni posao pučkog pjevanja. Bog i narod nagradiće trud u to uložen.

Dr. fra Ivan Glibotić

[7] Buxus sempervirens. [8] vodimo.

Glazbena literatura.

»Varaždinske Novosti« u svojem br. 500. od 29. VII. 1939. spomenule su pod naslovom »Rasprave o znamenitim Varaždincima« rasprave dra Antuna Goglie »Dva violončelista Varaždinca« i dra Ernesta Krajanskoga »Livadićiana« iz 2. broja »Sv. Cecilije« te donijele kratak njihov sadržaj pa onda završile: »Iznoseći kratak referat o svim ovim radovima, iskreno nas raduje, da ipak ima ljudi, koji vole našu prošlost i ti radovi neka budu pobuda i drugim kulturnim radnicima, da iznesu prikaze iz naše prošlosti«.

Martin Železnik: »V Zakramentu«, 3 pesmi za mešani zbor, izdao Roman Pahor, Ljubljajna. Kompozicije se odlikuju vedrom melodijom i logičnom harmonijom, pa su za izvedbu veoma podesne. Izvoditi ih mogu i manji zborovi.

Martin Železnik: Štiri blagoslovne pesmi za mešani zbor. Kompozicije su pisane u preglednoj homofoniji, odlikuju se jednostavnošću i toplim izražajem. Izdao Roman Pahor, Ljubljana.

Martin Železnik: Šest Marijinih pesmi za mešani zbor. Kako sve kompozicije Železnikove, tako i ove imadu invencioznu melodiju i ako ista nema sve potrebne karakteristike crkvene muzike.

Harmonički izražaj nije šablonski, već ima zanimivosti, uslijed toga su i dionice vođene u lijepoj liniji, što daje kompozicijama potrebnu svježinu. Doduše nađe se po koja paralelna oktava i kvinta, ali iste je valjda autor načinio svijesno i na svoju odgovornost Zbirka se za nabavu preporuča. Kompozicije je izdao Roman Pahor, Ljubljana.

Anton Grum: »Maša za mladino«. Maša ima jedanaest dijelova i to: Pristop; Slava; Evangelij, Darovanje; Svet; Spomin živih i mrtvih; Blagoslovljen; Oče naš; Jagnje božje; Po obhajilu i Blagoslov.

Tom misom je Grum pridonio lijepi prilog slovenskoj crkvenoj muzici, a napose baš mladeži.

Melodija je spjevna i iskrena, harmonija jednostavna, da bude vjerni izražaj osnovne zamisli, koja provejava cijelim djelom i time ga čini jedinstvenim.

Djelo se za nabavu preporuča. Misu je izdao Roman Pahor, Ljubljana. L.

Anton Grum »Šolske proslave« (zv. I. cijena 8 d., zv. II. cijena 6 d.; zv. III. 8 d.). Pod tim naslovom izdao je Anton Grum šesnaest vlastitih kompozicija za ženski ili dječački troglasni zbor uz pratnju klavira, koje se mogu izvoditi prigodom raznih proslava u školi, pa će one sigurno u tu svrhu dobro poslužiti. L.

Lajovceva čitanka. Antologija njegovih djela uz kritički osvrt na umjetničku ličnost Antuna Lajovca. Djelo, koje je izdala »Glasbena Matica« u Ljubljani i uredio slovenski kompozitor L. M. Škerjanc, raspada se u dva dijela: tekstovni i muzički. U prvom dijelu piše Škerjanc o životu i glazbenom djelu Antuna Lajovca (»skladateljev življenjski potek« i »glasbeno delo« IX—XXV), Slavko Košelj daje bibliografski pregled Lajovčevih kompozicija, dok B. Borko obrađuje ličnost Lajovcevu s kulturno-ideološke strane (»Anton Lajovic kot kulturni ideolog«).

U drugom dijelu daje se dobro izabranom antologijom pregled Lajovcevih djela iz područja solo pjesme s pratnjom klavira (u tu svrhu otštampano je osam dobro odabranih pjesama); zborske pjesme (3 štampane partiture) te klavirske kompozicije (piesa »Sanjarijaj«) te na veliko sazdani »Caprice«. Ovim izdanjem odano je na dolični i misaoni način poštovanje Antonu Lajovcu, tomu nada sve zaslužnom prvaku slovenske muzičke moderne o njegovoj šezdesetoj godišnjici. Djelo je i u izvanjskomu pogledu lijepo opremljeno, a notni tisak je jasan i vrlo dobar. L.

Dr. Fr. Bernardin Sokol. U br. 46. »Hrvatskoga sela« litogra irano je pet mješovitih zborova franjevca dra Sokola (»Klasje«, »Suncu«, »Moja mila mati«, »Zvijezdama«, »Sokol služio kralja Hrvatskoga«). Svim kompozicijama obogaćuje se naša vokalna tvorba dobrim prilogom pa će one bez sumnje dobro doći našim mješovitim zborovima, koji svladavaju barem srednji stupanj tehničkoga umijeća. Kad bi se retuširale izvjesne harmoničke oštrine, koje se opažaju na pojedinim mjestima, to bi sigurno bilo na korist tih inače dobrih zborova. L.

Boris Gajdarov: Junošeski drugar (Učilistni i horovi pjesni). U toj zbirci, koju već mnogo godina izdaje g. Gajdarov, otštampani su uz zborove ostalih kompozitora (Stainera, Mendessohna, Pipkova, Hristova, Tumangelova, Arhangelskoga, Kuhna) i zborne kompozicije naših hrvatskih skladatelja i to: »Momčeto bez gunčeto« od Jakova Gotovca i »Pazar« od Josipa Vrhovskoga, kao i jedan ženski zbor srpskog kompozitora Petra Krstića, što toj ediciji valja s priznanjem kvitirati. L.

Cerkveni Glasbenik. Str. 7—8 julij-august. Pjesnik dr. Alojzij Merhar napisao je zgodan članak: Duhovnik, ljubitelj poezije in glasbe. Pjesništvo i glazba su u najtjesnijem srodstvu sa vjerom. Pjesma bila je već u apostolsko vrijeme medju najsvetijim obredima te je u katakombama oduševljavala mučenike i tješila vjernike. Pa kad je Crkva pobjedonosno izašla iz katakomba, su novi himni uzveličali njezinu slobodu. Treba se da se spomenemo samo glasovitih crkvenih otaca Efrema Sirca, Grgura iz Naziana, Ambrosija, Augustina, Grgura Velikog i mnogih drugih. Kod svih kršćanskih naroda nalazimo uz velike pjesnike i umne glazbenike. Privatna knjižnica svećenika svjedoči u kakvoj blizini ili udaljenosti stoji svećenik spram slovenske umjetnosti, napose spram poezije i glazbe. Pisac napose spominje biskupa Slomšeka i zborovodju Rihara. O. Kazimir Zakrajšek napisao je zgodan članak: K ljudskemu petju. U prvom redu treba liturgija o nedjeljama svojom veličanstvenošću da dade vjernoj duši, za čitav tjedan duhovne hrane. Drugi, koji priredjuju razne pjesmarice nesmiju popravljati samo tekst, a još manje napjeve. Puk neka u crkvi moli i pjeva, pjeva i moli, — oboje. Pjevanje kod tihih sv. misah, treba da bude u vezi sa žrtvom na oltaru. Slijedi raspored pjevanja prigodom kongresa Kr. Kralja. Jožef Zazula: Piše pripombe k lanskim člankom »Gallusi so bili Idrijčani«, u kojima je dokazivao da nije Gallus rodjen u Ribnici, nego u Idriji. Pripominjem da Zillertal nije Ziljska dolina, već se ta njemački zove Gailtal. Stanko Premrl svršava

popis netiskanih kompozicija Ivana Pogačnika, koji je bio dosta plodan skladatelj. Prigodom ljubljanskog kongresa spjevao je Silvin Sardenko (Merhar) lijepu himnu Kristu Kralju, koja je vrlo podesna da se uglazbi. Dr Dragutin Cvetko napisao je lijep članak: Pomen glasbe za vzgojo naroda, pa kaže, da je temelj pučke glazbene izobrazbe dobra školska glazbena obuka, kojoj i u inozemstvu posvećuju najveću pažnju. M. Tomc posvetio je prigodom 50. godišnjice narodjenja našega franjevca dra Bernardina Sokola simpatičan članak njegovom glazbenom radu. Srećko Koporc nastavlja svoju raspravu: Analiza in sredstva nove glasbene gradbe. Slijede vijesti o koncertima u Ljubljani i drugdje, razni dopisi, glazbena literatura i razne vijesti.

U glazbenom prilogu je jednoglasna misna popijevka Fr. Blažića, prikazanje i svet, što ih je po A. Jobstovoj višeglasnoj priredio za jedan glas i orgulje St. Premrl i dr. Fr. Kimovca: Gospod, nisem vreden (na tri načina). Lijepo uredjivan list ponovno toplo preporučamo.

The Caecilia, mjesečnik za katoličku crkvenu i školsku glazbu. — Primili smo sveske za travanj i svibanj toga mjesečnika što izlazi u Bostonu (Mass.), U.S.A., pod uredništvom preč. g. Gregory Huglea, O. S. B. (reda sv. Benedikta). Obadvije sveske obiluju kraćim poučnim člancima i glazbenim prilozima. Zanimljiv je (u svesci za travanj) člančić Percy Kinga o »Nekoliko starih katoličkih zbornika himni«, koji je ujedno historički pregled razvoja katoličke crkve u U.S.A. Dok je u Engleskoj god. 1787. još vrijedio zakon o isključenju katoličke vjere, američke su države unijele u svoju konstituciju načelo vjerske tolerancije, koje je katolicima zajamčilo slobodno ispovijedanje vjere. Broj njihov bio je isprva malen: u sviju prvih trinaest država bilo je oko 32.000, dok je cijelo pučanstvo brojilo 3,000.000 žitelja. Prvi zbornik »liturgija, večernica i himni« izišao je u Philadelphiji (ondašnjem glavnom gradu U. S. A.) god 1787. — Sveska za svibanj oglašuje, među ostalim, djelo Talijana Lorenzo Tardo o bizantinskoj glazbi (L'Antica Melurgica Bizantina) i vrlo ga hvali.

»Zeitschrift für Musik (Heft 8, 1939. — Mozarteums-Heft) izvješćuje iz Frankfurta na Majni o gostovanju opere iz Bukarešta i iz Beograda. O Beogradu piše: »Die Belgrader National-Oper kam mit Werken ihrer eigenen Komponisten: der komischen Oper »Ero der Schelm« vom Jakov Gotovac (1895.) und dem Ballett »Der Teufel im Dorf« von Fran Lhotka (1885.). Beide Autoren empfingen den musikalischen Impuls aus dem reichen Schatz slawischer Volkslieder und Tänze, so dass ihnen die innig gemütvolle Melodik ebenso unbeschwert aus der Feder fliesst wie die leidenschaftliche Rhythmik, und beides sich mit einer über alle modernen Farben und Ausdruckmöglichkeiten verfügende Orchestertechnik verbindet. Am bestechendsten an dieser Musik ist ihre ungebrochene Kraft und psychologisch-programmatische Darstellungs Charakteristik. Lovro Matačić, der Direktor der Belgrader Oper, war der vor 4 Jahren in Zagreb uraufgeführten Gotovac'schen Oper ein kongenialer Deuter hatte in dem verstärkten Rhein-Mainischen Landesorchester einen klanglich ausgezeichneten Apparat zur Verfügung. An seiner Spitze erschien am 2. Abend Franz Lhotka als Selbstdirigent seines Werkes. Prachtvolle gesangliche Leistungen boten auch die Belgrader in dem mettallisch-glänzenden Tenor Ivan Francl, »Ero«, und seiner Partnerin Anita Mezetova »Djula«. An Stimmgewalt und Charakteristik kaum zu überbieten: Milan Pihler, »Müller«, und Milorad Jovanović, »Marko«. Ferner die mimisch und stimmlich vorzügliche Eugenie Pinterović, »Donna«. Charme und Stimme imponierten auch an dem »Hirtenknaben« der Vukosava Ilić. Ein besonderer Genuss waren die klangvollen National-Chöre. Bild und Regie. Frau Fromann und Bolzanski, waren lebensprühend überzeugend, sowohl in der Oper wie im Ballett. Dieses war in selten starker Besetzung vertreten und wusste die psychologische Entwicklung der zugrunde liegenden Idee von Pia und Pino Mlakar mit vollendetem Adel des Ausdrucks und Leichtigkeit der Bewegung darzustellen. — Die Hauptrollen waren Alexander Dobrohotov, »Teufel«, Anatolije Zuhovski, »Mirko«, und Nataša Borković, »Jela«, anvertraut. Die mitgebrachten Original-National-kostüme in ihrer bunten Pracht wirkten ebenso elektrisierend auf das ausferkaufte Haus wie die jeweiligen Schlussteigerungen der Werke zu einem Kolo (Nationalaltanz). Dessen leidenschaftliche Wogen erfassten alle, bis sich der Jubel in den beiderseitigen Nationalhymnen in ernstere Formen gegenseitigen Freudschaftbeweises fand«.

Razne vijesti.

Violinista Rikad Oduoposov (10. II. 1939.) Na VII. koncertu »Zagrebačke Filharmonije« sudjelovao je kao solista u Mendelsohnovom koncertu za violinu i orkestar R. Odnoposov. Violinista Odnoposov igrao je već prije tri godine u Zagrebu, pa onaj i sadanji nastup dopušta da o njegovoj igri stvorimo svoj sud. Od prvog nastupa Odnoposov je svakako mnogo napredovao. Intonacija mu je čista, ton sladak i mekano vibriran i u melodijskoj liniji pjevan, a fraze su uvijek muzikalno izrađene. Mehanika lijeve ruke daleko nadmašuje desnu i to se opažalo naročito u zadnjem stavku Mendelssohnovog koncerta. Njegovom tonu odgovaraju prva dva stavka koncerta. To isto ne može se reći i za treći stavak, koji je pisan po poznatoj romantičnoj ouverturi »San ljetne noći« za violiniste s prirođenom spretnosti desne ruke kao što je n. pr. Burmester. Ovakovi violinisti rado ga igraju, kod čega briljiraju spiccatom i staccatom. Međutim tehnika gudala Odnoposova nije dorasla toj vrsti muzike i blještavom trećem stavku tog koncerta. Kad Odnoposov dotjera svoju desnu ruku, koja sada svakako zaostaje za lijevom, i izgladi ovaj ne-

razmjer, te kada nađe vlastiti izražaj u svojoj svirci moći će se ubrajati u red prvih violinista.

Nakon izvedenog Mendelssohnovog koncerta za violinu i orkestar uz pratnju filharmoničara, Oduoposov je svirao još Kreislerov ukusno rađen Recilativ i Scherzo, te Paganiniev Capriccio. U tim kompozicijama ponovno j• pokazao spretnost i vanrednu vještinu lijeve ruke.

Treba još spomenuti da je Odnoposov učenik pedagoga K. Flescha i dobitnik Ysayeve nagrade na internacionalnom natjecanju violinista u Bruxellesu god. 1938.

Iste večeri bila su još izvedena djela: Svečana Ouvertura Božidara Kunca, i VI. Simfonija od P. I. Čajkovskoga. Dirigirao je gosp. Krešimir Baranović.

*

Ime Ysaya potsjeća nas na jednu epizodu u uskoj vezi s našom muzičkom kulturom. Eugene Ysaye (1858.—1931.) počeo je naime svoju karijeru kao koncertni meštar, i solista Bilseovog orkestra u Berlinu (današnja Berlinska Filharmonija) u isto vrijeme s našim Franjom Krežmom (1862.—1881.), koji je u istom svojstvu u tome orkestru djelovao. O njihovim zajedničkim nastupima piše 24. X. 1880. god. berlinska »»Allgemeine deutsche Musik-Zeitung« slijedeće: »Bilse nam je prikazao interesantne novitete i to dva izvrsna guslača: Krežmu i Ysaya. Prvi zahvaljuje svoju izobrazbu bečkom konservatoriju, a drugi potiče iz Bruseljske škole«.

Prema programu koncerta 26. X. 1880. god. pod naslovom »Virtuosen-Abend« nastupili su te večeri uz druge točke programa Krežma i Ysaye kao solisti. Krežma je igrao svoju kompoziciju »Reverie« za violinu i orkestar a Ysaye koncert Vieuxtempsa u a-molu. Ta su dva violinista, svakako dobrog glasa, osvajali općinstvo svaki svojom naročitom vrstom svirke. Ysaye kompozicijom svoga učitelja, a naš Krežma sa lirsko nastrojenim »Reveriom«. Taj zajednički rad našega Krežme i slavnog Ysaya dokazuje nam kako je Krežma i ako vrlo mlad i u tuđoj sredini, bio općenito priznat i uvažavan od tadanjeg muzičkog svijeta.

Po Eugenu Ysayeu tadanjem saradniku našeg rano preminulog Krežme nazvana je nagrada kojom se svake godine nagrađuju violiniste, koji budu na internacionalnom natjecanju u Bruxellesu proglašeni najboljima. Takovom jednom nagradom odlikovan je violinistar Rikard Oduoposov.

Prof. Miranov

Jedan lijepi primjer. Na Duhovski ponedjeljak u 11 s. pjevala su u isusov. crkvi pod vodstvom svoje učiteljice M. Sabljak škol. djeca iz Pitomače cijelu misu koralno. Uz misu de angelis pjevala su čitavi proprij upravo uzorno. Rad ove vrijedne učiteljice kao i uspjeh ove provincijske škole zaista je uzoran i pobudjuje na ispit savjesti one koji bi prije bili pozvani da rade kao ova vrijedna učiteljica i da pjevaju koral poput ove djece iz podravskoga sela.

Radio koncerat Jurja Arbatskog na orguljama u Zagrebu. U utorak 6. lipnja poznati umjetnik na orguljama i kompozitor Juraj Arbatski izveo je svoju novu kompoziciju za orgulje, u crkvi sv. Marka: »Partita nova«.

Nakon svršetka svojih studija za orgulje i kompoziciju u Njemačkoj, umjetnik je održao više koncerata u zapadnoj Evropi. Nama je poznat sa svojih radio koncerata u Beogradu i Ljubljani. U Zagrebu je nastupio ovom prilikom prvi puta.

Partita nova napisana je u pet stavaka koji slijede jedan za drugim »atacca«, to jest bez prekida između pojedinih stavaka. Kompozicija je napisana u ovoj godini i izvedena je prvi puta u Zagrebu.

Juraj Arbatski zastupa nove principe glazbe koji se drže konsekventno. Autor ove kompozicije pridržava princip atemalnog stvaranja, to jest ni jedna tema ne pojavljuje se po drugi puta u istom obliku, nego se opetuje varirano. Kompozicija je zasnovana na temi stare ruske pobožne melodije.

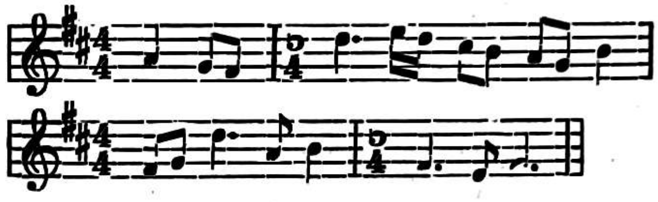

Legenda — Partita nova, je slavljenje Gospodina Boga po čovjeku i prirodi. Prvi stavak započinje dugotrajnim akordom, koji pretstavlja čitav vasioni svijet. Paralelno s ovim akordom ispoljuje se niz varijacija koje označuju život na zemlji.

Drugi stavak — maestoso. Tu se osjeća generalna tema, koja pretstavlja moć i značenje Stvoritelja.

U trećem stavku jasno se vidi slavljenje prirode. Tu čujemo pjevanje ptica, i rikanje zvijeri. Uz to u širokim melodijskim linijama obojanim sa strane harmonije i kontrapunkta, vidi se osjećaj čovjeka prema Bogu, čovječanske patnje i radosti.

U četvrtom stavku dolazi nam čovjek koji pod okriljem Boga nalazi svoje smirenje i zadovoljstvo.

Posljednji stavak je kulminacija slave Bogu. U ovom stavku (allegro) treba podvući bogatu tehniku izvoditelja sa strane varijacija, dinamike i registracije instrumenta. Kompozicija svršava u pianissimu.

Juraj Arbatski je veliki poznavalac orgulja i suvereno vlada instrumentom. Odlično novo popravljene orgulje u crkvi sv. Marka doprinijele su velikom uspjehu umjetnika.

U Zagrebu. **B. K.**

Gutenbergov dan. Prosvjetni odbor Savezne organizacije Grafičara u Zagrebu priredio je u subotu 10. lipnja t. g. u velikoj dvorani Radničke komore svečani koncerat s ovim rasporedom: 1. Sudarević-Vrhovski: »U zoru« (Sloga); 2. Ciociano: »Tarantella Napoletana«, i 3. Kok: »Tamara« (mand. git. orkestar); 4. Strauss: »Priče iz Bečke šume« (gudački orkestar); 5. Proslov o Gutenbergu govorio P. Maraković; 6. Mokranjac: »Primorski napjevi« (mješ. zbor »Sloge«); 7. Andrieu: »Svečanost na selu« (mand. i git. orkestar); 8. Flotow: »Marta«, ouvertura (gudački orkestar); 9. Tajčević: »O klasje moje« (mješ. zbor »Sloge«) i 10. Vrhovski-Vranić: Himan Gutenbergu (m. zbor »Sloge« uz pratnju orkestra mand. i gitarista).

Grafički radnici sjećaju se svake godine izumitelja knjigotiskarstva Johanna Gutenberga, pa je prijašnjih godina bila uvijek Matineja u oči imen-

dana ili oko 24. lipnja, ove godine bila je ta priredba ranije i to zbog vrućine, te je tako održan večernji koncerat.

Sva tri Grafička društva »Sloga«, Orkestar mandolinista i gitarista i Gudački orkestar upravo su se natjecali, da svoje točke izvedu što ljepše i muzikalnije, što im je baš prigodom ovoga koncerta i potpuno uspjelo.

Dvorana Radničke komore bila je dobro posjećena, pa je i obilno dala oduška svojim povlađivanjem izvađačima. **A. V.**

Vokalni koncerat rad. pjev. društva »Jednakost«. U subotu dne 24. lipnja t. j. priredila je »Jednakost« svoj godišnji koncerat u velikoj dvorani Radničke komore s ovim rasporedom: 1. Blobner: »Radnički pozdrav«; 2. Marini: »Budjenje duhova; 3. Joel: Posvud, gdje nebo modro; 4. Krnic: Pjesma prirodi; 5. Gotovac: a) O more duboko, b) Omili mi u selu divojka i c) Jedan mali brodić; 8. Grgošević: Naše snehe i naše dekline; 9. Krnic: Zadrugarsko sunce; 10. Radnik seljaku; 11. Gotovac: Pjesma žitonoša i 12. Krnic: Pjesma radnika. Velika dvorana bila je dupkom puna slušatelja već mnogo prije zakazanoga početka koncerta, pa kako su još oko 9 sati dolazili novi i novi, to je i program započeo sa zakašnjenjem od preko pola sata. Sve točke programa bile su izvedene skladno i dinamički vrlo dobro, pa je i slušateljstvo burno povladjivalo izvadjače, kao i dirigenta Krnica. **A. V.**

Proslava 10 - godišnjice. Grafički orkestar mandolinista i gitarista proslaviti će na jesen svoju 10-godišnjicu sa biranim programom, koji će biti sastavljen od kompozicija stranih autora. a biti će izvedena i jedna našega uvaženoga kompozitora dr. B. Širole pod imenom Tri stavka (I Podoknica; II. Menueto i III. Kolo.) Sve točke programa biti će ujedno prva izvedba. Dan koncerta javiti ćemo pravovremeno, a slušatelje ove vrste glazbala upozorujemo već sada na ovaj zanimivi koncerat. **A. V.**

Proslava 20-godišnjice Hrv. prosvj. i glazbenog društva »Kačić« u Brdovcu. U nedjelju dne 6. kolovoza o. g. proslavilo je Hrvat. prosvjetno i glazbeno društvo »Kačić« 20-godišnjicu svoga plodnoga rada na prosvjećivanju hrvatskog seljaka. Sama proslava započela je ujutro u 8 sati svečanom službom Božjom, koju je služio domaći župnik preč. g. Vjekoslav Noršić. Na koru je pjevao uži zbor HPD »Zvonimir« iz Zagreba staroslavensku misu vrlo lijepo i skladno. U 10 sati održana je svečana godišnja skupština u društvenim prostorijama, na kojoj je tajnik društva gosp. Šoštarić ukratko ocrtao borbu, koju je društvo izdržalo te može danas ponosno gledati na plodove svoga rada. Poslije podne u 5 sati održana je velika narodna zabava na kojoj je sudjelovalo Hrvatsko pjevačko društvo »Jelačić« iz Zaprešića, koje je pod ravnanjem zborovođe g. Krčeka otpjevalo nekoliko hrvatskih narodnih pjesama, te bilo od brojne publike burno pozdravljeno. Društveni orkestar zadivio nas je svojom lijepom i vrlo skladnom izvedbom pod vrsnim ravnanjem svoga dirigenta. Poslije koncertnog dijela razvila se veselica uz narodno veselje i ples, koji je trajao do 12 sati u noći kad su se razdragani gosti razilazili svaki svojoj kući.

J. A-in.

VI. Internationalni Kongres Krista Kralja održan 25.—30. srpnja 1939. u Ljubljani Braća Slovenci održali su uz sudjelovanje cijele katoličke Evrope VI. po redu Kongres Krista Kralja. Cilj ovih internacionalnih Kongresa Krista Kralja ima biti zbliženje sviju naroda po njihovim zastupnicima, da se svi međusobno razgovore, kako preporoditi svijet u Kristovim načelima I doista je imao ovaj Kongres ako i u malom formatu, no za sadašnje čase, mnogo-internacionalnih biljega. Vidjelo se uz brojne biskupe i svećenike raznih naroda mnogo zrelih laika inteligenata, te i čitavih korporacija. Napose je u impozantnom broju sudjelovao samo slovenski narod po svojim brojnim vjerskim organizacijama. U ove dane Ljubljana je podavala svečan izgled. Sve ulice, sve kuće bile su iskićene nacionalnim i papinskim zastavama, prozori i izlozi religioznim slikama i kipovima. Za nastambu mnogih došljaka bilo je dovoljno prostorija te su napose bile sve crkve u uzornom redu u svakom pogledu. Cecilijance će zanimati pjesma tj. je li bilo kakovih glazbenih atrakcija. Prema zadnjem Euharistijskom kongresu 1935. kad sam slušao krasno pjevanje po raznim crkvama napose izvedbu Händelovog Messiasa i zajednički nastup od preko dvije hiljade pjevača Saveza crkvenih pjevačkih zborova, ovaj puta nije bilo ništa takova. No jedno bi želio u nekoliko redaka opisati, a to je bila izvedba »Igre o kraljevstvu Božjem«. Katolička Ljubljana ima ogroman i prekrasan stadion, na kojem ima uz arenu mjesta za preko sto hiljada gledaoca. Na tom stadionu bila je izvedena »Igra o kraljevstvu Božjem«. Pod jednu stranu arene postavljen je visok podij, kao prijestolje svetoga Mihalja, okruženoga sa mnoštvom andjela i sa četama Božjega naroda. Njemu stoji sučelice na drugoj strani stadiona na visokom stupu Lucifer, okružen sa svojim slugama (sedam glavnih grijeha) i brojnim četama. Izmedju Mihaela i Lucifera vodi se žučna disputa u kojoj sudjeluju i pretstavljači i svi gledaoci. Zanimivi i privlačivi dialozi, izmjenjuju se sa pučkim pjevanjem, koje je pratila glazba. Homogenost i sklad uvjetovali su zgodno smješteni megafoni a samu inscenaciju bogata rasvjeta sa reflektorima.

Kada se pomisli na aktivno sudjelovanje svega onoga bezbrojnoga naroda sa sviju strana Slovenije, koje se jednako očitovalo u skupnom recitovanju kratkih tekstova kao i u pjevanju pučkih pjesama, mora se uvidjeti ogroman prosvjetni i složni rad u svim smjerovima raznih muških i ženskih vjerskih organizacija. Ta, u Sloveniji nema nepismenih! Sličan prizor opetovao se je drugi i zadnji dan t. j. u nedjelju kod sv. mise na stadionu, kod koje je pjevalo gregorijanski koral oko 700 pjevača, uz druge pučke poznate pjesme koje je pjevao sav narod. Napose se je mnogo puta opetovala pjesma »Mogočno se dvigni...« sa zanosnim refrenom: Kristus kraljuj, Kristus zmaguj! V hostiji sveti nam gospoduj!

Uz mnoge druge zanimivosti, koje nam je ovom zgodom pružila Ljubljana, neka spomenem za naše čitatelje još samo izložbu moderne crkvene umjetnosti: liturgijski paramenti, liturgijsko posudje, crkvene slike i nekoliko religiozne skulpture. Izmedju mnoštva raznih radova, odskaču djela braće Pengov.

Potresna je bila izložba iz nedavnog španjolskog gradjanskog rata. Razni propagandni komunistički listovi, novine, brošure, karikature i ilustracije, kojima se suprotstavilo ozbiljno i istinito katoličko i nacionalno. Razne fotografije prikazuju sredstva i načine, kako su boljševici »čovječno« postupali sa svojim protivnicima, katolicima i junacima katoličke Španije.

Možemo si o Sloveniji misliti kako je kome volja: što se tiče njihova organizatornog rada i života, valja nam se od njih učiti. Njihov Savez crkvenih pjevačkih zborova broji oko 200 zborova sa preko 3000 pjevača! Ako se samo to ima pred očima, lako je prosuditi, kakav je uspjeh bilo pojedinačnih zborova ili većih ili manjih kongresa, kad se sastanu takovi zborovi, koji godinama zajednički rade i vježbaju. No, o Savezu naših Cecilijanskih zborova već je ovdje bilo govora i opet će ga biti ne za dugo. **M. I.**

Na orguljaškoj školi Cecilijina društva u Ljubljani bilo je koncem školske godine 1938/39. 27 učenika. Od tih su svršila 3 s odlikom, 21 vrlo dobrim uspjehom, a 3 s dobrim uspjehom. Školu je završilo pet učenika: Janez Bečaj, Stanko Habe, Antun Meglić, Alojsije Mrvar i Pavel Rajgelj. Dojduće školske godine se novi učenici neće primati.

Na koncertu jugoslavenske glazbe u radiu u Ljubljani izvodio je pianista prof. Lucijan Marija Škerjanc medju ostalim klavirne skladbe o. Fortunata Pintarića, prof. Josipa Slavenskoga-Štolcera i prof. Božidara Kunca.

Slovenski učiteljski zbor, kojemu je zborovodja prof. Pavao Šivić, priredio je u maju pjevačku turneju po našem jugu te koncertovao u Slavonskom Brodu, Zenici, Sarajevu, Mostaru, Dubrovniku i Splitu. Izvodio je djela jugoslavenskih kompozitora.

Predavanje. Dne 3. svibnja 1939. održao je dr A. Goglia u društv. prostorijama družbe Braće Hrvatskog Zmaja nad Kamenitim vratima predavanje o temi: »100 godišnjica osnutka narodnog ilirskog skladnoglasja društva, danas glazbeno pjevačko društvo »Vijenac« u zagrebačkom sjemeništu.«

† Ferdinand Vach. Dne 16. februara o. g. umro je u Brnu dirigent Ferdinand Vach. Rodjen je 25. februara 1860. u Jažlovicama kod Řičana. Otac mu je bio ravnajući učitelj, vrlo dobar guslač i organist te je dao sinu dobru glazbenu poduku. Ferdinand Vach imao je takodjer postati učitelj, no pustio je učiteljsko zvanje, pa se posvetio glazbi. Najprije je preuzeo mjesto zborovodje u Bijeloj Crkvi u Banatu. No već god. 1882. vraća se u Prag, da se dalje obrazuje kod vrlog orguljaškog teoretika Skuherskoga. Pošto je godinu dana bio dirigentom »Radničke Besede« i »Slavoja« u Pragu, pošao je Vach 1886. u Moravsku, gdje je bio neko vrijeme dirigentom kazališta u Brnu, a onda ravnateljem glazbene škole »Moravan« u Kroměřižu. Kao dirigent »Moravana« izvodio je s uspjehom djela Antuna Dvořaka i u prisutnosti samog autora. God. 1891. postao je nastavnikom glazbe na preparandiji u Kroměřižu. Istovremeno je i skladao. Iz toga doba potječu »Stabat mater« za muški zbor, te niz zborova, od kojih se osobito ističe »Noćni guslač«. Osim toga je napisao korsku pjesmu »Vila iz pernikove kolibe«, glazbu k priči »Svaton a Milena«, te Hanačku uvertiru. On je osnovao glasovito udruženje Moravskih učitelja, sastavljen od njegovih nekadanjih učenika na preparandiji. Taj je zbor bio Vachov ponos i slava. On mu je sam bio dirigentom. Tu se Vach usposobio za savršena tehnika zbornog pjevanja. Po njemu postaje Udruženje Moravskih učitelja jednim od najslavnijih pjevačkih zborova Evrope. Vach je usavršio zborno pjevanje do vrhunca tehničkih mogućnosti i s obzirom na dinamiku, i s obzirom na agogiku, disanje, tvorbu tonova, i druge tehničke strane. Ferdinand Vach je osnovao i zbor učiteljica kao i mješoviti zbor, koji je predao dirigentu Bakali. Starost i slabost prisiliše Vacha, da svoj slavni zbor preda mladim silama Třasanu i Šoupalu. U zatišju svoje starosti nije napustio skladateljske djelatnosti, kako to pokazuju njegove komorne skladbe, osobito sonata za klavir, za kvartet, dvije balade za gusle i klavir. Smrću Ferdinanda Vacha ostaje u češkom muzičkom svijetu velika praznina.

† Friedrich C. Weigmann, odličan skladatelj i kapelnik, rodjen u Laufu kod Nürnberga 17. V. 1869., umro je 13. V. 1939. u Stuttgartu. Učio je najprije u Münchenu filologiju, a posvetio se kasnije glazbi i učio je kod Thuillea, Gichrla i Rheinbergera. Poslije službovanja u Bremenu, Bernu, Rigi, Ulmu, došao je god. 1911. na gradsko kazalište u Nürnbergu, gdje je bio četiri godine operni dirigent. Odanle došao je u Grac, a odanle u Hannover. U zadnje je vrijeme upravljao zborom u Hamburgu. Napisao je operu Klarinettenmacher i glazbu za Goetheov Faust, mnogo pjesama, zborova i orkestralnih skladbi.

† Dr. Carl Thiel, direktor crkvene glazbene škole u Regensburgu. Rodjen 9. VII. 1862. u Malom Oelsu u Šleziji, učio je glazbu u Berlinu. Postao je god. 1894. orguljaš u Berlinu, 1903 profesor u Breslavi, od 1922.—1927. ravnatelj akademije za crkvenu i školsku muziku u Berlinu, a onda crkvene glazbene škole u Regensburgu. Napisao je mnoga djela za crkvenu i duhovnu muziku (mise, proprija, orguljske skladbe, kantate), nauku o harmoniji i glazbi.

† Robert Teichmüller, klavirski pedagog, umro je 6. V. o. g. u Leipzigu.

Alfreda Berghorna »Auferstehungs Chor« za mješoviti zbor i orgulje izvesti će se doskora u Dresdenu, Paderbornu i Zürüchu.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 40 din., za škole i djake 25 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Boškovićeva ul. br. 18/III).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ, KANONIK U ZAGREBU KAPTOL, BROJ 31. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN, PROF. MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, BOŠKOVIĆEVA UL. 18/III. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU. — ZA TISKARU ODGOVARA: STJEPAN MARINOVIĆ, KAMAUFOVA 14.

Nek je svašta

† **Max Kaden** umro je neočekivano ravnatelj šlezkoga orkestra glazbeni ravnatelj Max Kaden u 63 godini svoga života. Rodjen u Freiburgu u Saskoj, bio je najprije violinista u orkestru, kojeg je iz čednih početaka podigao na veliku visinu. Stotina simfoničkih koncerata svjedočilo je o njegovom maru i vanrednoj umjetničkoj spremnosti.

† **Gustav Drechsel.** Dne 21. umro je u Münchenu u 65. godini dobe svoje G. Drechsel, kompozitor. Medju njegovim djelima spominje se opera »Don Juan«, ciklus »Aus grosser Zeit« i simfoničke skladbe: »der deutsche Morgen« i »Heilige Heimat«.

Görzenich-koncert Gesellschaft u Kölnu izvesti će u dojdućoj sezoni 12 koncerata od kojih su četiri odredjena novim zbornim djelima, (medju inim Josefa Haasa djelu: »Das Lied von der Mutter«. Medju inim izvesti će se Verdijev »Requiem« Bachov: »Matthäuspassion« i Beethovnova »Missa solemnis«.

Prof. dr. Petar Raabe govorio je u Würzburgu »o teatru i muziciranju u trećem kraljevstvu«.

Estonska pučka pjesma. »Hud. Zpravodaj« u Pragu donesao je u br. 2/3 o. god. zanimljiv članak o »Narodu, koji si je svoju slobodu ispjevao«, iz kojega vadimo slijedeće misli.

Duša naroda najbolje se izražava u glazbi. Narod izlijeva svoju dušu u pjesmi. Pjesma je plod narodne duše. Bogatstvo pučke pjesme je dokaz bogatstva narodne duše. Baltički su narodi bogati pjesmama. Na prvom je mjestu Estonska. Može se reći, da je pjesma bila uzrok narodnog preporoda Estonaca. Ona je spojila narod u doba nevolje i poniženja. Duh Estonaca, koji živi u pjesmi, raskinuo je verige ropstva i izvojevao je pobjedu.

S pravom se dakle kaže, da si je estonski narod »svoju slobodu ispjevao«. Prije 21 godinu ispunjen je bio san Estonaca o svojoj vlastitoj državi. Taj se san obistinio po pjesmi. Tako se pokazuje, da ne će izumrijeti narod, koji je ostao vjeran svojim pjesmama.

Nikakovo stoga nije čudo, što Estonci najviše pažnje pokazuju svojoj narodnoj pjesmi. Stara estonska pjesma dobom približava se mitološkoj dobi. Najstarije vijesti o napučenju današnje Estonske potječu iz kundskog primorja, gdje su se nastanili ribari oko 3.000 godina prije Krista. U prvom stoljeću iza Krista već je pučanstvo estonsko.

Što je pjesma starija, to je njen melodički opseg manji, više puta tek jedna terca. Na svaki slog teksta pjesme pada redovito jedna nota, rijetka kada više nota. Melodija se ne opetuje iza osam takti, kako je to drugdje, nego iza šest, iza četiri takta i manje. Vele, da oko polovine estonskih pjesama ima tek opseg od dva takta. U taktu nalazimo ne polnote ili četvrtinke, nego 4, 8 do 15 osminke.

Estonski napjevi poput madžarskih vole sinkope, t. j. ako je prva nota kratka (1/8), onda je druga duga (1/4). Značajno je za stare estonske pjesme, da kod teške vremenske mjere takta dolazi više kraćih osminaka ili šestnaestinaka, a kod lakše vremenske mjere dolaze note duljeg trajanja, dakle četvrtinke ili polnote. To zapažamo osobito kod tromjernog takta estonskih uspavanki.

Dogadja se često, da naglašena nota takta biva razdijeljena na male note, na primjer šesnaestinke, dok na nenaglašenu notu slijede osminke. Budući da estonski jezik imade malo jednosložnih riječi, ne postoji u estonskoj pjesmi uzmah (Vortakt). Iznenađuje neobična ritmika, koja ima i neobičnih oblika. Dvovremenski takst se u istoj pjesmi izmjenjuje s tro, petvremenskim itd. Nadalje je zanimljivo, da su estonske pjesme skladane većinom u starim tonorodima, t. zv. crkvenim, naročito u frigijskom počimajući notom D, hipofrigijskom počimajući sa G i dorskom sa E. Na taj si način možemo protumačiti »osobitost« meke estonske ljestvice (dorske), kao i tvrde (hipofrigijske). Tako si možemo protumačiti, kako estonski narod nije u svojoj pjesmi podlegao tudjem uplivu, ma da je duhovni život naroda bio kroz nekoliko stoljeća pod uplivom tudjine, i ma da umjetna pjesma gotovo isključivo dolazila iz Njemačke.

Po ovoj značajci srodna je estonska pjesma egipatskoj i starogrčkoj, a bliza je i madžarskoj i finskoj.

Studiju pučke estonske pjesme posvetiše se J. Zeiger, A. Launis, H. Tampere, A. Aleksandrović i drugi. Najstariji zapisi estonskih pučkih pjesama potječu iz god. 1860., te se nalaze u gradskom muzeju u Pernu. Stručno skupljanje estonskih pučkih pjesama počelo je tek u drugoj polovici 19. stoljeća, u doba narodnog preporoda. Htjelo se pjevačkim zborovima pribaviti nešto pučke glazbe i podjedno učiniti ustuk protiv njemačke zborne pjevačke muzike. Iz te dobe postoji »Zbirka 2.500 melodija Dr. K. Hermanna« iz god. 1888. God. 1904. organizirali su sistematsko sabiranje estonskih pučkih pjesama ponukom Dr. O. Kallasa učenici petrogradskog konservatorija. Njima se priključiše i domaći učenici bilježeći tekstove pjesama i način predaje. Na 12 godina sabrano je preko 13.000 napjeva. U estonskom narodopisnom arhivu čuva se sada preko 16.000 zapisa varijanata, oko 6.000 starih pjesama (t. zv. runovih) i preko 1.500 fonografskih snimaka.

Diviti se moramo visokoj glazbenoj razini Estonaca, njihovoj ljubavi prema zbornom pjevanju, požrtvovnosti i krasnoj organizaciji brojnih festivala. Posebnu brigu posvećuju Estonci muzičkoj odgoji mladeži. Nesamo da sve srednje škole imadu gudačke orkestre, nego se uređuju orkestri već u pučkim školama. Prvi je uveo dječji orkestar estonski skladatelj i pedagog Rio Päts u Tallinu. **Danas postoje slični** dječji orkestri već u 200 pučkih škola. Tri četvrtine ovih orkestara je na ladanju, a tek jedna četvrtina u gradovima. Orkestri su najvećim dijelom za mandoline, okarine, flaute i miješani. Pažnja se posvećuje i udaraljkama. U Tallinu rabe u orkestru ksilofone i metalofone. Orkestarskoj glazbi posvećena su 2 do 4 sata tjedno. U gradovima su nastavnici plaćeni kao i drugi učitelji, dok na selima rade učitelji besplatno iz ljubavi.

Sretne li zemlje, koja u sadanje doba svjetovnog razvitka posjeduje toliko duševnih vrjednota. Ako su Estonci pjesmom došli k slobodi, oni će ju pjesmom i sačuvati. **Dr. K. D.**

USPOMENE IZ ČEŠKE GLAZBENE PROŠLOSTI.

Josef Labor, glazbeni pisac i organist, rodio se g. 1842. u Horovicama. Kako je u najranijoj mladosti obolio od ospica, koje su mu udarile u oči tako, da je oslijepio, odabrali su roditelji već u djetinstvu zvanje, koje će mu osigurati opstanak. Već u 5. godini počeo je učiti glazbu u zavodu slijepih u Beču. Kasnije su mu bili učitelji Pikher za klavir, te Sachter za harmonij. U mladenačkoj je dobi dobio carsku potporu od 300 forinti kroz tri godine. Na taj je način mogao postići izvrsnu muzičku naobrazbu. Postavši virtuoz na klaviru putovao je po Njemačkoj, Engleskoj, Francuskoj, Belgiji i Rusiji. Kao izvanredan interpret klasičkih skladbi postigao je neobičan uspjeh. Taj mu je pomogao, te je stupio u bliže prijateljske veze s hanoverskim dvorom. Pomoću tog dvora uspjelo mu je stalno se nastaniti u Beču. Iza god. 1875. posvetio se orguljama, te je i tu postao slavan virtuoz, te je vrijedio kao prvi u Beču. Od Laborovih skladbi zaslužuju pomena klavirni kvintet, koncerat za klavir s orkestrom. Bio je saradnik zbirke »Denkmäler der Tonkunst in Oesterreich«.

Arnošt Vančura, češki muzičar, rodjen je polovicom 18. stoljeća u Bambergu, a umro je 1802. u Petrogradu. Najprije je služio kao časnik u carskoj vojsci baveći se već tada glazbom. Skladao je plesove, koji su koncem 18. stoljeća bili u Češkoj vrlo obljubljeni. Ostaviv vojnički stalež otišao je u Beč, a onda u Petrograd, gdje je postao glazbenim ravnateljem carske kapele. Carica Katarina imenovala ga je intendantom carske glazbe, a onda podravnateljem njemačkih kazališta. Vančura je igrao izvrsno nekoliko instrumenata, osobito klavir. Svoju je igru znao ispreplitati raznim svojim varijacijama, uslijed česa je doduše trpjela umjetnost, ali se naslađivalo dvorsko općinstvo. — Čini se, da je poticao iz stare češke porodice Vančura iz Rechnica i Brachfelda.

Josef Kačkovsky, violinist i glazbeni skladatelj, rodio se u 2. polovici 18. stoljeća u Taboru. Koncertirao je u brojnim njemačkim mjestima, te je izdao štampom 2 koncerta za violinu, op. 8 u A molu i op 17 u E molu, nadalje etude, duete, varijacije, poloneze uz pratnju kvarteta.

Vaclav Miřvinski, skladatelj i uredjivač utrakvističkih nabožnih pjesama rodjen je početkom 15. stoljeća, umro 1492. Potjerao je iz Moravske, te je bio redovnik benediktinskog samostana u Meřinu, dok nije istupio. Bio je osnivač religioznog pjevanja čeških utrakvista, za koje je napisao: Pjesmu za Stari i Novi Zavjet, pjesme za epistole i čitanja, pjesme za blagdane Gospodnje i svetih, pjesme o smrtnim grijesima. Sve su ove pjesme bile već za njegova života u porabi u Češkoj i u Moravskoj, pa su iza njegove smrti izdane pod naslovom »Pisne gruntovni a velmi utěšene« po B. Sepoušku g. 1551. i po J. Taborskom g. 1585.—1590. u Pragu. Pjesme mu se odlikuju pravom poezijom i zanimljivim melodijama u narodnom duhu.

Josef Paleček, operni češki pjevač, rodjen je g. 1842. u Jestrabi Lhoti. Bio je sin jednog učitelja, učio je na realci u Kolinu i Kutnoj Hori, te na učiteljskoj školi u Pragu, gdje je apsolvirao orguljašku školu. Najprije je djelovao na pučkoj školi kod Sv. Stjepana. God. 1862. bio je od J. V. Mayera angažovan u zbor smichovskog privremenog kazališta. Budući da nije mogao doći do solističkih uloga, što mu je bilo obećano, prešao je kazalištu u Olomucu. Vrativši se u Prag, stupio je u pjevačku školu Pivodinu, te je s ogromnim uspjehom istupio kao Sarastro u »Čarobnoj fruli«. Sada je bio prvak češkog zemaljskog kazališta kao basist. Uz krasan glas imao je lijepu muževnu vanjštinu, radi čega je dobio poziv za dvorsku operu u Beču. Poziva nije primio iz rodoljubnih razloga. God. 1874. je ipak primio ponudu, da podje u carsku operu petrogradsku, gdje je stekao veliku slavu i kao pjevač i izgubivši glas kao režiser i profesor na konservatoriju.

Karel Jirmus, virtuoz na harfi, rodio se god. 1852. u Pragu. Učio je na realci, onda je pošao u orguljašku školu u Pragu, te se usavršio u klaviru kod Forchtgotta-Tovačovskoga u Beču. Izučivši se na harfi kod Ch. Oberthüra u Londonu koncertirao je u Engleskoj i Austriji, iza čega je pošao u Prag, gdje je pod Smetanom bio član orkestra privremenog kazališta. Na poziv tvorničara W. Steinwaya u New-Yorku koncertirao je g. 1874. u Americi. God. 1886.—1888. bio je nastavnikom harfe na praškom konservatoriju, a od god. 1885. upravljao je i vlastitim glazbenim zavodom na Smichovu.

Jan Pokorny, češki glazbenik, rodio se koncem 18. stoljeća u Chrudimu, a umro je g. 1792. u Beču. Gimnaziju je učio u Njemačkom Brodu, gdje se isticao kao pjevač u augustinskoj crkvi. Onda je pošao u Prag, gdje je stupio u red Augustinaca. Glazbu je učio kod Kajetana Mare, ravnatelja kora sv. Vaclava u Pragu. God. 1790. bio je pozvan za organista u augustinski samostan u Beču. Kao slavan organist često je igrao pred caricom Marijom Terezijom, koja ga je znala bogato nagraditi. Bio je i dobar skladatelj, no skladbe se njegove nisu sačuvale.

Emanuel Pichert, glazbeni skladatelj, rodjen je god. 1862. u Karlinu, a umro je 1902. u Vršcu u Banatu. Svršio je realku i orguljašku školu u Pragu, a onda je postao dirigentom pjevačkog društva u Vršcu. Ovu je službu dvaput prekinuo postavši kapelnikom Pištekova udruženja i ljubljanskog kazališta. Pichert je izašao na glas kao organist, pianist i zborovodja. On je dosta i skladao, osobito pjesme i zborove.

MUZIČKE DOSJETKE.

U jednom mjestu ustrajalo se društvo. Učlanjivali su se sami oženjeni. Kada je netko pitao, zašto su članovi baš oženjeni, odgovoreno mu je: »No zato, da dokažu, kako — premda kod kuće ne smiju govoriti — ipak imadu glas!«

Mladi pjesnik donesao je poznatomu skladatelju Adamu svoju pjesmu pod naslovom »Eva«, te je zamolio, neka on k njoj sklada glazbu. Adam je pročitao libreto. Nakon toga upita pjesnika: »Znate li, kako se zovem?« — »Znam«, odgovori pjesnik, »Adam« — No onda znajte, da se ja kao Adam ne ću ogriješiti na Vašoj Evi, jer bi publika mogla postati za mene i za nju otrovna zmija«.

»Dao bih vam odmah 500 Dinara za vaš glas« rekao je jedan muž pjevačici, koja je imala pronicav glas. Pjevačici se laskanje dopalo, pa će koketno: »A što biste radili s mojim glasom, gospodine?« Ovaj odgovori: »Možda bi mi pošlo za rukom vašim glasom istjerati iz kuće punicu.«